Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 13 июль, 1978 шу. • № 83 (5903). • Мах 2 кеп.

ПЯТИЛЕТКА КХАЬ ШЕРА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТОИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТОИ ЮРТБОАХАМА ПРОИЗВОДСТВО ДIАХО ДЕГIАЙОАЛАЯРЕИ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЛАКХЪЯРЕИ ДЕШАЙ ХЬАКЪЕХЬА МАССЕХК СОЦАМ ТIАЙЙЦАБ. УКХ ШЕРА 3—4 ИЮЛЕ ХИННАЧА КПСС ЦК ПЛЕНУМО МОГАДАЬД УЖ СОЦАМАШ. ЛОХЕХЬА ЛОАЦДАЬ КЕПАТОХ ТIАЙЙЦА СОЦАМАШ

ЮРТБОАХАМА ПРОИЗВОДСТВАНА КОМПЛЕКСНИ МЕХАНИЗАЦИ ЯР ДIАХО ДЕГIАДОАЛАДАРАИ ЮРТА БОАХАМ ЛАКХА. ОВСАРЛЕ ЙОЛЧА ТЕХНИКАЦА IАЛАШБАРАИ ДЕ ДЕЗАРИЙ ХЬАКЪЕХЬА

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои тракторнии юртбоахама машиностроенеи Министерствана, СССР юрта боахама Министерстване, «Союзсельхозтехникана», союзни республикай Министрий Советашта лаьтта леладеча юртбоахама балхашта дIахо комплексни механизаци елга дегIадоаладара керттера декхараш лаьрхIа белгалдаьд:

— тракторийн юртбоахама машинийн технически боарамн овсарлен лакхъяр;

— лакха овсарле йолча трактораццеи юртбоахама машинаццеи юрта боахам Iалашбар;

— юрта боахаме пайда эцача хана эффективность лакхъелга Iалашду юртбоахама машинийн орудейн керда тайпаш хьакхоллар а производствана юкъедоаладар а;

— ка болча ялатий культураш, свеклаш, хьажкIаш, лён, боамби кхебеча, чуэцача, цул тIехьагIа чакхбоаккхача керттерча процессашта комплексни механизаци елга йистедаккхар;

— коартолаш, баьцадаараш, сом, комсаш, кхыйола культураш кхеяран чуэцаран дIахо механизаци елга айдар;

— трактораштеи юртбоахама машинаштеи ремонт елга, технически гIулакх делга тоадар, хIаьта иштта «Сельхозтехника» системе гIолла колхозашка, совхозашка, кхыча юртбоахама предприятешка йохкалехьа е дIаялалехьа юртбоахама техника вIашагIйоллилга, нийсъелга, обкатка елга вIаштIехьдаккхар;

— мехка ерригача лаьттан-климатически зонашка юртбоахама балхаш агротехнически ханашка делга, юрта боахаме къахьегама овсарле лакхъелгеи хьаю продукци дика хулийтилгеи Iалашду лаьттанцарча балхашта механизаци яра лакха овсарле йолча тракторийн юртбоахама машинийн парк юрта боахаме вIашагIйоллар.

1981 — 1985 шерашка юрта боахама яла лерхI беррига а 182 млн. говра низ бола 1 млн. 870 эзар трактор, 6 млн. 950 эзар тонн мухь дIахьоргбола 1 млн. 450 эзар грузовой автомобиль, 600 эзар ялат чуэца комбайн. Заданеш оттаьй лаьттанцарча балхашта лаьрхIа 17 млрд. сомал дукхагIа мах бола машинаш хьае аьнна.

Наьха сана дукхагIа арахеца лерхI лакха овсарле йола техника: тракторо цхьан оагIорахьа никъ беше массехк технологически операци чакхйоаккха комбинированни агрегаташ, лаьттанна минеральни удобренеш тувсеи баьцовгIаш химически лораюи машинаш, ялат цIенду агрегаташ а ялат цIендуи докъадуи комплексаш а.

ЦхьайтталагIча пятилетке колхозаштеи совхозаштеи яла лерхI иттлагIча пятилетке хьаеш ца хинна 8 — 16 тонн мухь дIахьош йола лаьттанна минеральни удобренеш тувса 60 эзар машина, коартолаш чуэцаш йола шоаш лела 8 эзар комбайн, хьажкIаш чуэцаш йола шоаш лела 30 эзар комбайн, томаташ чуэцаш йола шоаш лела 3,6 эзар комбайни шоаш лелаш йола 55 эзар рядкови жаткеи. Колхозаши совхозаши йизза Iалашъергья эрозена духьаларча техникаца.

Тракторнии юртбоахама машиностроенеи Министерствана тIадиллад керда яраш кийчъеи хIанз йолаш йолча тракторийн юртбоахама машинийн конструкцешта модернизаци еи. К-700 тайпара йола 450 — 500 говра низ бола двигатель тIалатта керда трактораш, 250 говра низ бола двигатель тIалатта гусенични трактораш, 150 говра низ бола двигатель тIалатта универсальни лаьтта оаха трактораш хьаергья. 1978 — 1980 шерашка «Нива» а «Колос» а яхача ялат чуэцача комбайнашта модернизаци е лерхI секунде 6,5 килограммагара 9 килограммага кхаччалца цар ялат а оардаргдолаш. 1980 — 1981 шерашка Красноярски комбайнови заводе дукха тIоадал латтача зонашка болх бара секунде 6,3 килограмм ялат оарда комбайнаш хьае, хIаьта «Дальсельмаш» заводе дуга чуэца комбайнаш арахеца, ка бола ялаташ чуэца шорала 10 — 12 метр чулоаца тIехьатувса рядкови жаткай конструкци кийчъелгеи уж серийно арахецилгеи, хIаьта шоаш лела ка болеи бобовни культураш, дуга чуэца рядкови жаткаш арахецилга вIаштIехьдаккха лерхI. Секунде 12 кг. а кхы дукхагIа а ялат оарда керда комбайнаш кийчъеи арахецеи лерхI.

Автомобильни промышленноста Министерствана заданеш белгалъяьй юртбоахама гIулакхашта лаьрхIа шоай тайпара автомобилаш кийчъяраи 1981 — 1985 шерашка уж арахецара эша мощносташ хьаяраи.

1981 — 1985 шерашка юрта боахаме лаьттанцара, хьайбай боахамерча, доакъар доаккхача механизаци яра тракторашта юртбоахама машинашта эша запасной оатхалаш Iалашъе аьнна йоагI-йоагIа заданеш оттаьй.

Тракторнии юртбоахама машиностроенеи Министерствана, СССР юрта боахама Министерствана, «Союзсельхозтехникана» тIадиллад селекционно - семеноводчески машиний конструкцеш кийчъяра, хьа а яь производственни мощносташ болх бе йолаялийтара, уж серийно арахецилга карадерзадара де дезар делга.

Белгалбаьча боарамагIа машинаш арахецилга Iалашдара керда заводаш хьалъе лерхI, хIаьта хIанз болх беча машинаш еча министерствай предприятешта реконструкци е лерхI.

Тракторнии юртбоахама машиностроенеи Министерства предприятей производственни база дегIайоалаяра цхьайтталагIча пятилетке хьожаю 5,5 млрд. сом капитальни вложенеш.

СССР Госплани промышленни министерствашн декхарийла яьй 1981 — 1985 шерашкарча плана проекташ тIа тракторнии юртбоахама машиностроенеи Министерствана лаьрхIа автоматически линеш, лаьрххIан шоай тайпа кхы йоацеи станокаш, кузнечно-прессови, литейни, кхыйола оборудовани, хIаьта иштта электротехнически, изделеш, автопогрузчикаш, турбокомпрессораш, электродвигателаш, дикагIйола, тешамегIйола, дукхагIа яхаргйола кхы тайпа комплектующи изделеш арахецилга белгалдар.

ДОАКЪАРАШ ДУКХАГIЕИ ДИКАГIЕИ IАЛАШДАРА ДЕ ДЕЗАРИЙ ХЬАКЪЕХЬА

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои белгалдаьккхад доакъара база дегIаяра болаш болча боарамо хьайбай боахама тIехь-тIехьагIа дегIадоагIаш дола эшараш хIанз а Iалаш ца деш, дукхагIа продукци яккхара темпаш юхаетташ хилар. Колхозийн совхозийн, юртбоахама органийн цхьабола кулгалхойн специалисташи доакъар Iалашдарга хьеж башха лоархIаме йоацача отраслега санна. Каст-каста нийслу доакъара культураш дIае вогIа дола лаьтташ къестадеш, удобренеш кхоачам хиллал ца ехкаш, цIенхаштта телхаю уж лелаяра агротехника. Эсала леладу фу кийчделга, доакъара культураши баьцаши чуэцара ханаш тIехьайоах, из бахьан долаш дукха доакъараш чу ца эцаш дус, дов цар дикал лохлу. Доакъараш Iалашдара планаш шерра-шера кхоачаш ца еш юс дуккхача боахамашка, районашка, областашка.

Дулх, шура, кхыйола продукташ дукхагIа яхара, царца мехка баха нах Iалашбелга тоадара хоадам беш дола гIулакх хиларах тарра хьайбай боахам тIехдикача доакъарашца бизза Iалашбара боккха лоархIам а беш, КПСС ЦК-и СССР Министрий Советои белгалдаьд доакъарий деррига тайпаш дикка дукхагIа дахара, доакъарий кхашка мелиораци елга шердара, кормопроизводства материально-технически база чIоагIъяра, цу отрасле Iилма-технически прогресс сихъяра де дезараш.

1985 шерага лаьрхIад йол IалашъеIга 80 млн. тоннага, силос 274 млн. тоннага, сенаж 77 млн. тоннага, витаминни баьций хьоари кхыдола искусственни кийчдеш дола доакъараши 10 млн. тоннага, брикетированнии гранулированнии вIашагIъэдаь доакъараш — 14 млн. тоннага кхоачаде.

ЦхьайтталагIча пятилеткагIа лаьрхIад йол хьокха моттигаш овлан тIара товяра 12,4 млн. га культурни даьгIенаш хьаяра, 1115 эзар га йолча аренашка хиш дехкаш йола йол хьокха моттигаши даьгIенаши керда хьаяра, яьссача, ах яьссача, лакхача лоамашкарча даьгIенашка хий диллара болх чакхбаккха.

СССР мелиорацеи хиш боахамеи Министерства а «Сельхозтехника» а организацеша колхозашкеи совхозашкеи хиш дехка йол хьакха моттигаши даьгIенаши, проектах лаьрхIача мероприятей ерригa комплекс чакхъяьнначули, хьалхара хьувкъам чуийцачали тIехьагIа лелае дIателара порядок оттаьй.

Соцам тIа белгалдаь да доакъараш Iалашдаран чакхдахари лаьрхIа юрта боахама лакха овсарле йола техника, консерванташ, полимерни пленка, доакъараш ца талхийташи цар хьоанал совйоаккхаши йола кхы тайпа химически средстваш дукхагIа лоаттаелга.

Заданеш белгалъяьй 1979 — 1985 шерашка 236 млн. куб. метр силосни сенажини сооруженеши, 13 млн. тонна лаьрхIа корнеплодохранилищаши болх бе йолаялийтара а, хIаьта иштта кхы тайпа доакъараш лоаттадара йола сооруженеш хьалъяь яхара а.

Хьайбаши оалхазараши бизза кхоачам балла доакъара белокаца Iалашдара ялата-бобови культураш дикка дукхагIа яха, люцерна, клевер, горох, соя, люпин, кхыйола культураш дукхагIа лоаттадергдолаш люцерна, дукхача шерашка тIаьювлача злакови баьций, кхыча ялата-бобови культурай фу кийчдара боарамаш.

Компартей ЦК-ашта, союзни республикай Министрий Советашта, парте крайкомашта, обкомашта, райкомашта, автономни республикай Министрий Советашта, крайисполкомашта, облисполкомашта, райисполкомашта предложени еннай общественни хьайбай боахами граждаший шоай доалахьара хьайбаши кхоачам хиллал Iалашдергдолаш тешаме доакъара база хьае, хIаьта иштта мел эш юхеюсаш запасаш хилийта хIара колхозеи совхозеи, хIаьта иштта районашка, областашка, республикашка 1979 — 1985 шерашка доакъар доаккхилга дегIадоаладара йола комплексни программа кийчъелгеи кхоачашъелгеи чакхдаккха аьнна.

Iилманеи техиканеи йолча пачхьалкхеи Комитета, СССР юрта боахама Министерствана, хьайбай боахамаи кормопроизводстванеи лаьрхIа машинашъяра Министерствана, В. И. Ленина цIерагIча юртбоахама Iилмай Ерригсоюзни академена предложени еннай Iилма-тохкамеи проектнии организацей теркам эггара актуальнегIа йола Iилман проблемаш къоастаяран кормопроизводстве интенсификаци яран тIабахийта аьнна.

Дийза даргдоацаш лаьрхIад юртбоахама производства эффективности балха дикали лакхъяра йолча Ерригсоюзни социалистически яхьа итогаш еча хана доакъар даккхарен кийчдарен планаш кхоачаш мишта яьй хьежилга.

1978 — 1985 ШЕРАШКА ДОАКЪАР ДАККХАРАИ ДОАКЪАР КИЙЧДАРАИ ЛАКХА ОВСАРЛЕ ЙОЛА ТЕХНИКА ДУКХАГIА ХЬАЯРА, ХЬАЙБАЙ ФЕРМАШКЕИ КОА ТIАРА ОАЛХАЗАРАШ ЛЕЛАДЕЧЕИ ДЕЧА БАЛХАШТА КОМПЛЕКСНИ МЕХАНИЗАЦИ ЯРА ДЕ ДЕЗАРИЙ ХЬАКЪЕХЬА.

Укх тIеххьарча шерашка цхьадола балхаш даьд хьайбаш леладечеи доакъар доаккхачеи балхашта механизаци яра машинаши оборудовании дикка дукхагIа хьаяра тIадерзадаь. Цхьабакъда хьайбаш леладечеи доакъар доаккхачеи механизаци яра боарам хIанз а тIехьа кхоачам боллаш бац.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совето оттадаьд 1981 — 1985 шерашка хьайбаш леладечеи доакъар доаккхачеи 14 миллиард совгIа сома маьха боарамагIа йола машинаши оборудовании хьае.

Доакъар доаккхачеи хьайбаш леладечеи оттае лаьрхIад керда лакха овсарле йола машинаши оборудовании, цу даькъе 65 эзар самоходнии, 37 эзар тIехьатувсеи доакъар чуэца комбайнаш, 40 эзар лакха овсарле йола косилкаш-плющилкаш, ужжал дробилкаш-измельчителаш, 65 эзар рулонни пресс-подборщикаш, тайп-тайпарча маркаех йола доахан детта 247 эзар установка. Керда арахеца доладе лерхI йолхьингаш-паркхаш дераш, прицепаш-паркхаш дIа-юха кхухьараш, сахьата йиъ а бархI а тонн комбикорма хьае низ кхоача автоматизированни комбикормови цехашта йолча оборудоване комплексаш, кхашка чIоагIеи коачеи удобренеш товсара йола дукха мукх кхухьа машинаш.

СССР юрта боахама Министерствана, «Сельхозтехникана», союзни республикай Министрий Советашта оттадаь декхар да 1981 — 1985 шерашка тIарча оалхазарий фермаш-

кеи коа тIарча оалхазарий фабрикашкеи, хьайбай фермашка доакъар кийчдечеи хий Iалашдечеи, доахан деттача деча балхашта керттерча даькъе механизаци елга чакхдаккхар Iалашделга, иштта кхыча фермашка доакъар дуллачеи кхо дIадоаккхачеи механизаци яра боарам дикка лакхбелга.

Хьайбаш леладечеи доакъар доаккхачеи эша машинаш ю Министерство, кхыйола министерстваш, ведомстваш декхарийла я 1978 — 1984 шерашка доакъар даккхара, доакъар кийчдара, хьайбай фермашкарча, коа тIара оалхазараш леладеча балхашта комплексни механизаци яра, конструкцеш кийч а яь, тохкамаш а деш керда машинаши оборудовании серийно арахеца йолаяр карадерзаде, белгала аьлча, сахьата 5 тонн баьца хьоар кийчдергдола агрегаташ, 1600 — 2500 литр чуйода шурана лаьрхIа йола резервуараш-охладителаш, яхкача котамашта лаьрхIа кхо ярус йола клеточни батареяш, сахьата складашкарча 20 — 25 эзар фуашта обработка ерг йола автоматически линеш, кхыяраш.

1978 — 1980 шерашка город Москверчеи, Московски областерчеи производственни объединенейи предприятейи кооперации ларда тIа Ухтомски цIерагIча Люберецки заводе вIаштIехьдаьккхарга самоходни косилкаш-плющилкаш хьаелга, иштта дробилкаш-измельчителаш «Бурятсельмаш» заводе...

(Инстедоалар 2-ча оагIо тIа).

СОАХКАРЧУЛ ДУКХАГIА

ИттлагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тIайийца шу дузача денга кхоачашъяра доккхий декхараш тIайийцад «Промавтоматика» Iилман - производственни объединене Грозненски завода коллективо. Продукци маьхала яккхара хьалхарча ах шера план 103,4 процент кхоачаш а еш, заданел совгIа маьхала яьккхай бIаь эзар сома маьха товарни продукци. Валови продукци арахецара план 103,1 процент кхоачашъяьй завода болхлоша. ПланагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай 92 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. ДIадахача шера ялх бетта арахийцачул 29 процент дукхагIа валови продукци арахийцай цар укх шера цу юкъа.

Къаьстта дика тоаденнад укх шера предприяте коллектива деррига технико-экономически хьокхамаш а. Къахьегама овсарле лакхъяра ах шера задани 101,8 процент кхоачаш а еш, соахка цу юкъа хинначул 8,9 процент лакхъеннай из. Духхьал, из лакхъяра чотагIа кийчъяьй планал совгIа ара мел хийца валови продукци. Заданел совгIа продукци маьхала яккхарах, бедал, электроэнерги, металл, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах укх шера ялх бетта пачхьалкхенна планал совгIа 20 эзар сом пайда баьб.

Хьинаре къа а хьегаш башха - дика толамаш доахаш хиларца белгалъяьнна я Коновалов Михаил Александровича кулгалдеча электропно - монтажни участка коллективи Дубровин Александр Андреевич керте латтача гальванически участка коллективи. Цар производственни хьокхамаш эггара дикагIа да.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Дика хьокхамаш

Пятилетка кхоалагIча шера дика производственни хьокхамаш доахаш хьоабоагIа «Грозэнерго» районни энергетически управлене шоллагIча йIовхала электроцентрала болхлойн гIулакхера нахи. ЙIовхалеи электрически энерги яккхареи дIахецареи ах шера задани а толамца кхоачашъяьй цар.

Планал совгIа кхо миллион совгIа киловатт-сахьат электроэнерги а яьккхай, 20 эзар гаргга йIовхала гигакалори дIа а хийцай. Уж толамаш хьахиннад керттерчеи гIоннеи оборудоване балха технологически режимаш нийса лелаярах. ЙIовхала электроцентрале шерра яьржай «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа социалистически яхь. Цу яхье хьалхле лелаераш ба: турбинай воккхагIвола машинист Ю. Моргунов; сменай начальникаш А. Иванушкин, А. Позюков; электрослесараш Ю. Степанченко, Г. Майоров; мастераш А. Канарский, А. Ендовицкий, иштта кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

АХ ШЕРА ПЛАН ТIЕХКХОАЧАШЪЯЬЙ

Зоотехнически бокъонаша дIадехача тайпара хьайбашта Iунал деш я Сунженски района «Победа» колхоза коллектив. Боахама доалахьа деррига 3270 бежани 9750 хьакхеи я. Айденнача хьинарца болх бу колхозхоша. Цудухьа ах шера план тIехкхоачаш а еш 989 тонн шуреи 313 тонн дулхи пачхьалкхенга дехкад хьайбаш леладераша.

Уж толамаш доахача доккха дакъа юкъедихьараш къоастабе хала дац. Сийлен Улга тIа я цар цIераш. Царех ба социалистически яхье хьалхалатта дояркаш Албакова Iабидати, Терехова Надеждеи, Балаева Маржани. ХIара Iаттагара 2 эзар килограмм гаргга шура яьккхай А. Албаковас, ах шера план 1250 килограмм йолча. Цуна тIехьа латт хIара Iаттагара 1750 килограмм шура хIаране яьккха Тереховаи Балаеваи.

Ветераншта нийса болх бе гIерташ ба къона дояркаш Махаури Галина, Рыжик Галина. ХIара Iаттагара 1552 килограмм шура яьккхай царех хIаране. ХIаьта скотникашта юкъе гIорбаьнна болх бу бежа Iуша Имадаев Абу-Муслима, Шагров Ивана, ГрафикагIа, хан-ханахьа хьайбашта Iунал ду царех хIаране. Цудухьа цар групперча хьайбаша шура дукхагIа а лу.

Иштта овсаре къахьег шу даллалца Iаьсий кхедеча Хаджиев Iумареи Гайтукиев Къойбердеи. Цар кхоабача хIара Iасилга дийнахьеи буси юкъера лаьрхIача 600 грамм дулх тIакхет, план 550 грамм йолча.

ДукхагIдола доахан моцача конвейер тIа лоаттадаь ца Iеш культурни даьгIенашка а доажаду.

Цул совгIа лоамарча даьгIенашка 700 бежан доажадеш ба опыт йола скотникаш Хачукаев Салмани Цечоев Iалаудини. Гурралца цига хургда хьайбаш.

Доахан дебадалийтареи цар фу тоадареи йоакхо къаьстта ю хьайбаш леладерий коллективо. ХIанзале 100 Iатто 44 Iасилг даьд, шера план 82 долча. ДIадахача шера Черсашкахьара цIеча фух 200 бежан доаладир. Хьайбашта юкъера а хьахержад дикагIдолча фунах дола 120 бежан. Лоацца аьлча, хьайбай продукци лакхлургйола оагIонаш лохаш ба боахама специалисташ.

— Пятилетка кхоалагIча шера тIайийца декхараш толамца кхоачаш а деш, укх шера планагIа дохка деза 600 тонн дулхи 1800 тонн шуреи пачхьалкхенга етха йоахк лерхI оаха 7 ноябре,— йоахк керттерча зоотехника доахан кхоачашдеча Бурзуртанов Мухьмада.

М. ЦУРОВ.

ЯЛАТ ЧУЭЦАР

12 ИЮЛЬ ТIАКХОАЧАШ

РАЙОНАШ	Чуэца деза кхаш	Чуйцар (га): Деррига хьекхар	Чуйцар (га): Цу даькъе хьонкхаше а оардаш	Аьрдар (га): Деррига	Аьрдар (га): Цу даькъе цхьан дийнахьа	Аьрдар (га): Чуэца дезачок аьрдачун процент	Аьрдар (га): Ялат оардача комбайно дийнахьа оардар
Шелковски	16050	13350	912	9382	346	58	4,3
Гудермески	7540	4077	288	2130	415	28	13,8
Наурски	19995	9994	387	5490	1017	27	12,0
Урус-Мартановски	8365	2306	921	1632	287	20	5,2
Грозненски	44918	14050	1016	5748	378	13	1,7
Надтеречни	21867	4997	334	2689	630	12	6,3
Ачхой-Мартановски	5833	1555	328	661	91	11	2,1
Сунженски	25903	4895	1495	2500	610	10	4,7
Ножай-Юртовски	2514	226	170	226	146	9	6,9
Малгобекски	13990	3020	20	1050	350	7	5,8
Шалински	12236	2170	258	667	155	5	2,2
Назрановски	11294	515	62	209	73	2	0,7
Советски	983	75	—	—	—	—	—
Республике гIолла:	192582	61030	6191	32384	4498	17	4,5

Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе укх аьхки чуэца дезаш да 3777 гектар гурахьа дIадийна ялат. Цу даькъе 1757 гектар мукхи 1870 гектар кIаи да, вож — кен ба ялита дIабийна. ВорхIлагIа ди да боахаме кIи-марс дIаболабаь. Хьалхарча пхе дийнахьа хьекха Iобиллаб 1400 гектар гаргга мукх, аьрда баьннаб 648 гектар (из культура я хIанз чуэцаш латтар). ХIара гектаро юкъера лаьрхIача 30 центнер гаргга ялат лу.

Хьакхари ардари къаьста а долаш, шин этапагIа чуэц ялат. Цу методо торо лу кхаьч-кхаьчачара, хоржаш из чудерзаде. Колхоза кхашка касарах улла мукх хьалъэцаш 23 комбайн я, царех йиъ кхыча боахамашкара ена а йолаш, хIаьта хьокхаш — 5 жатка я.

Цахаддаш комбайнаша болх бечара ялат хьатта хьатIакхухьаш лел 18 автомашина. Хьекха даьннача кхай тIара хьатта хьаденад 1807 тонн ялат.

СихагIа ялат чудерзадара социалистически яхь яьржай колхоза механизатораштa юкъе. Дукха ба толаме къахьегараш. Масала, 5 июле Дрозденко Владимира 369 центнер мукх аьрдар шийн комбайнаца, Василенко Николая — 277 центнер, Байтимирзоева — 285 центнер. Иштта хьокхамаш доах цар вокх деноцна а. Итташ болхлоша, шофераша дика къахьегама толамаш гойт хIара денна. Царех дувц «Молнеша».

СУРТА ТIА: групповой методагIа касарах улла мукх хьалъэцаши оардаши йоагIа комбайнерий С. Умарова, В. Дрозденко, М. Боброва, Н. Борщова агрегаташ. Царех хIаране 1,5 — 2 норма кхоачашъю дийнахьа.

Д. ХАКИМОВА текст.
В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

(Нистедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

Хьайбаш леладеча, коа тIара оалхазараш леладеча, доакъар доаккхача эша машинаши оборудовании белгалбаьккхача боарамагIа хьаяр Iалашдара лаьрхIад керда заводаш хьалъе, иштта машинашъеча министерствай болх беш йолча предприятешта реконструкци а еш уж шеръе. Хьайбаш леладечен доакъар доаккхачен эша машинашъеча министерства предприятей производственни база дегIайоалаяра 1981 — 1985 шерашка хьожаеш я 1,7 миллиард сомал дукхагIа йола капитальни вложенеш.

1978 — 1985 ШЕРАШКА КОМБИКОРМАШ ДУКХАГIА ХЬАЯРАХ, СССР ЗАГОТОВКАЙ МИНИСТЕРСТВА КОМБИКОРМОВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТА ПРЕДПРИЯТЕЙ ТЕХНИЧЕСКИ БОАРАМ ЛАКХБАРАХ

Соцам тIа белгалдаьккхад кхоачамболчча боарамагIа комбикормови промышленность дегIа ца ахарах хIара шера, дикка дукха лат тел деттача доаханна, комбикорма а доакъара смесь а кийчъяра чакх а ца доаккхаш. Комбикормови предприятей производственни низалаш болх бе йолаялийтара оттаяь заданеш кхоачашъяц.

СоцамагIа лаьрхIад 1985 шера пачхаьалкхен промышленни предприятешка еш йола комбикормаш 72 миллион тоннага, белково-витаминни добанаш — 5 миллион тоннага, премиксаш — 385 эзар тоннага кхачийта. Дийнахьен буси 94,5 эзар тонн комбикормаш арахецара пачхаьалкхен комбикормови предприятей низалаш лакхдара 1981 — 1985 шерашка йола заданеш чIоагIъяьй. Комбикормаш хьаяра йола боахамий юкъара предприятеш хьалъяр дIахо а шерделга бакъахьа хилар могадаьд.

Кердача машинашца, оборудованеца, тераца, кхыча средствашца комбикормови промышленность Iалашъяра де дезараш къоастадаьд. Комбикормови промышленноста бедален кийчача продукци дикал лакхъяра йола мероприятеш а белгалъяьхай.

СССР заготовкай Министерствана, союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад производства технологи эрга а йоахаш, бедалах дикагIа пайда а ийбеш, дикала доалдара комплексни система кийч яь юкъе а йоалаеш арахеца комбикормаш, белково-витаминни добавкаш, премиксаш дикагIа хилийтар Iалашделга.

1978 — 1985 ШЕРАШКА ДОАКЪАРА ДОБАВКАЙ, БАЬЦОВГIАШ ЛОРАЯРА СРЕДСТВАЙ, МИКРОБИОЛОГИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТА КХЫЙОЛА ПРОДУКЦИ ХЬАЯР ДIАХО ДЕГIАДОАЛАДАРА ХЬАКЪЕХЬА.

Микробиологически промышленноста продукцех пайда ийбаро доккха новкъостал ду юртбоахама эффективность лакхъяра, цу даькъе хьайбай боахама яр а йолаш, Цхьабакъда, микробиологически промышленность сиха дегIаухашехьа а цу даькъе продукце керттерча тайпашца халкъа боахам бизза Iалашбе вIаштIехьдалац.

КПСС Централь Комитето, СССР Министрий Совето чIоагIъяьй 1978 — 1985 шерашка доакъара белокаш, аминокислоташ, премиксаш, ферментни препараташ, доакъара антибиотикаши витаминаши, баьцовгIаш лораяра йола микробиологически средстваш, бактериальни удобренеш дукхагIа хьаяра йола Iалаьмате йоккха программа.

ЦхьайтталагIча пятилеткагIа микробиологически промышленность дегIайоалаяра хьожаеш я 2,9 миллиард сома капитальни вложенеш. ГIишлошъечен промышленни министерствашта оттаяьй гIишлош хьалъяра, керда низалаш болх бе йолаялийтара, технологически оборудовани серийно арахеца йолаелга карадерзадара йола заданеш.

1981 — 1985 шерашка болх бе йолаялийта лаьрхIад 1 миллиони 210 эзари тонн доакъара дражжеш, 21 эзар тонн лизин, 144 эзар тонн премиксаш, 7,3 эзар тонн баьцовгIаш лораяра йола микробиологически средстваш арахецаргйола керда низалаш.

Химически мехкдаьттаи машинашъеча Министерствана, яйгачен кхачани промышленноста машинашъечен бытовой приборийи Министерствана, приборостроене, автоматизаце средствай, управлене системай Министорствана тIадиллад хьа а яь микробиологически промышленноста керда технологически оборудовани, иштта микробиологически синтеза продукце лоархIамегIара тайпаш хьадара йола комплексни линеш дIайохьитийталга.

СССР Министрий Советерча, микробиологически промышленноста керттерча управленена, СССР Iилмай Академена, йоагI-йоагIача министерствашта, ведомствашта тIадожадаьд микробиологически синтеза продукци еча областера Iилман-тохкама, опытно-промышленни, проектно-конструкторски балхаш дIахо дегIаккхувлар Iалашделга.

ХЬАЙБАЙ БОАХАМЕ ФУНА ГIУЛАКХ ЭРГАДАЬККХА ДIАХО ТОАДАРА ДЕ ДЕЗАРИЙ ХЬАКЪЕХЬА

Хьайбай боахама интенсификаци яра йолча лоархIамерча факторех цаI хиларах тарра, фуна гIулакх тоаде дагахь, тIанийцача соцамца чакхдаха лерхIаш да селекционно-фуна болх эргабаьккха тоабара данза даргдоаца доккхий хIамаш.

ЛерхIаш да, хьайбай боахамерча фуна гIулакха йола Ерригсоюзни Iилма-производственни объединени вIашагIйоллилга, хIаьта цига, хила йоагIача, цу хьисапе республикански, краевой, областной объединенеш вIашагIйохкилга. ЛерхIаш да, хьайбай тайпашкен фугеи хьежжа бе безача селекционно-фуна балха комплексни планаш хIара областа, краяна, республикана къаьсткъаьста йолаш 1978—1979 шерашка кийчъелгеи чIоагIъелгеи, дикагIча фухи гибридехи дола доахани коа тIара оалхазараши хьалкхедара заданеш Iилма-тохкама учрежденешта, селекционни центрашта, фуна гIулакка йолча предприятешта белгалйоахилга, цу гIулакха ханаш хиланза баргбоаца нах чIоагIбелга, уж балхаш материально-технически Iалашделга.

Цунца цхьана керттера теркам тIабахийта беза: шурийна доахан леладеча маша алсамдаккхарах шурийца хьоанали белоки дукхагIа хилийтарах, хьайбаш лазара духьала дикагIа отталургдолеи промышленни технологе хьалашка лелалара уж дикагIа дIаIамаргдолеи гIулакх вIаштIехьдаккхара, продукце цхьан единицага дIадода доакъар кIезигагIа хилийтара; дулха дIачудала хьайбаш леладеча — хьайбаш дебийтаран цар дозал алсамдаккхараи, дажача моттигашка уж дикагIа дIаIамаргдола хьалаш Iалашдараи, гIожачеи кхычеи доакъарех биззагIа пайда эцараи; хьакхарч леладеча — уж сихагIа хьалкхувлгеи цар дулха дикал тоаслгеи вIаштIехьдаккхара, деннеи бийсанеи царна дукхагIа дулх тIакхетийтара, продукце цхьа единица яккхарга дIадода доакъар тIакхетийтара, продукце цхьа единица яккхарга дIадода доакъар кIезигдара, дикагIча тайпаехи фухи йола хьакхарч хьалкхеяра, хьакхарчашта промышленни скрещивании гибридизации еча хана гетерозисах шерра пайда эцилга юкъедоаладара; жа леладеча — устагIашта тIера тха дукхагIа даккхараи цар дулх алсамдаккхараи, Iоахарий дукхагIа дергдолеи уж сихагIа кхувргдолеи гIулакх вIаштIехьдаккхара, цIена тха дукхагIа хилийтара, элтараш, цIокий, кхыйола продукци дикагIа кургйолаш; коа тIара оалхазараш леладеча — дулхи фуаши дукхагIа хургдола кердача тайпаехи фухи дола, сихха хьалкхувши доакъара кхом бе торо хулийташи дола, тайп-тайпарча лазарашта дикагIа духьала отталургдола коа тIара оалхазараш дебийтара.

ДукхагIа хулаш доагIа шурийнеи дулхаи лаьрхIа фуна доахан, хьакхарч, жа леладу боахамаш, шерлуш я коа тIара оалхазараш леладеча фуна заводаши, репродуктораши. Кхы тIа а вIашагIйохкаш я фуна лаьрхIа бугIаш хьалкхеюи уж фуна йита мегаш е ца мегаш хилар къоастадуи специализированни фермаш, фуна гIулакхаи хьайбашта искусственни осеменени юи пачхаьалкхен станцеш, тIахьожама-тохкама станцеш.

Оттадаь да, фуна боахамаша беш бола болх хьайбай продукце боарамгеи, дикагIча фух дола Iаьсий цар хьалкхедаргеи дIадаларгеи хьежжа мара лоархIарг ца хилар.

1979 шера денз юкъедоаладе могадаьд дикагIча фухи онден долча доахана, хIаьта иштта дикагIча фух йолча хьакхарчашта, жена межреспубликански поставкаш яра гIулакха пачхаьалкхен планировани елга. «Союзплемживобъединене» организацешка гIолла колхозаша, совхозаша, кхыча пачхаьалкхен боахамаша кхыча республикашка дIадахьара межреспубликански поставкай плана чотагIа дохка фухи онден дола дийна доахани коа тIара оалхазараши дIаэц килограмма духьала килограмм а йолаш, пачхаьалкхенга дулх дохкара боахамашта оттаяьча планашца из дIа а лоархIаш.

Белгалдаь да фуна гIулакхаи хьайбашта искусственни осеменени яран эшача лаьрхIача средствашцеи оборудованецеи фуна предприятеши пачхаьалкхен станцеши дикагIа Iалашъяра де дезараш.

Белгалдаь да фуна гIулакха йолча предприятешкеи организацешкеи къахьегача болхлой материальни безам совбаккхара де дезараш.

ХЬАЙБАЙ БОАХАМЕ ВЕТЕРИНАРНИ ГIУЛАКХ ДЕЛГА ТОАДАРА ДЕ ДЕЗАРИЙ ХЬАКЪЕХЬА

Соцам тIа белгалдаь да ветеринарни служба материально-технически база, биологически промышленность, «Союзглавзооветснабпрома» система предприятеш дегIайоалаяра, хьайбашта хулача лазарашта духьала эффективно профилактика елга Iалашдара, юртбоахама органий, колхозий, совхозий, хьайбай продукци чакхйоахача предприятей кулгалхойи специалистийи бехктокхам лакхбара, боахамашка ветеринарно-санитарни хьал хила доагIача тайпара хилийтара, инфекционни лазараш хьачудоагIаргдоацаш уж лорадара де деза гIулакхаш.

Союзни республикай Министрий Советаши СССР юрта боахама Министерствои декхарийла я хьайбаш лазарех лораделгеи уж кIезигагIа довлгеи вIаштIехьдаккхара, хьайбаш леладеча объекташка ветеринарно-санитарни хьал тоадара, дарбан-профилактически мероприятех пайда дикагIа эцара: колхозашкеи совхозашкеи ветеринарни лечебницашта, амбулаторешта, аптекашта лаьрхIа хиланза яргIйоаца помещенеш хьалъяра: хьайбаш леладу фермаши комплексаши хьалъеча хиланза даргдоаца ветеринарно-санитарни хьалаш Iалашдара эша тайп-тайпара гIулакхаш кийчден чакхдахеи.

Хьайбай боахама специализации концентрации яра болх чакхбоаккхаш хиларца дувзаденна союзни республикай Министрий Советаш, юртбоахама органаш декхарийла яьй пачхаьалкхен ветеринарни служба организацейи учрежденейи структура эргаяьккха тоаяра, хьайбашта хулача къаьстта кхерамеча лазарашта йола специализированни лабораториеш мехка районашка хьалъяра эша гIулакхаш чакхдаха, аьнна.

Из де декхарийла йолча министерствашкеи ведомствашкеи 1978—1979 шерашта йола заданеш оттаяьй СССР юрта боахама Министерствага препараташ, инструменташ, оборудовани, прибораш дукхагIа йохкара. Цу гIулакха лерхIаш да хьайбай боахама эша витаминаш хьаю, ветеринарни гIулакхашта эша химико-фармацевтически, синтетически препараташ, антибиотикаш, дезинфекци ю средстваш, медицински техника, прибораш хьаю керда промышленни предприятеш хьалъе, йолаш яраш эргаяьха тоаеи шеръеи.

ЧIоагIдаь да ветеринарни института чакх а яьха хьайбай комплексашка, коа тIара оалхазараш леладеча фабрикашка, диагностически лабораторешка балха дIахьожабу выпускникаш Iилма-тохкама институташка, вузашка, ветеринарни лабораторешка, кхыча ветеринарни учрежденешка 6 бетта стажировках хиланза барг ца хилар, шоаш дIахьожабеча балха тIа доагIаш дола алапи а эцаш.

Соцам тIа белгалъяь я ветеринарни болхлошта коммунальни услугаш яраи, хIаьта иштта царна премеш лулга тоадараи йола цхьацца льготаш.

ШЕКАРА СВЕКЛА КХЕЕЧА КОМПЛЕКСНИ МЕХАНИЗАЦИИ ХИМИЗАЦИИ ЯРЕИ ШЕКАР ДОАККХА ПРОМЫШЛЕННОСТЬ ДIАХО ДЕГIАЙОАЛАЯРЕИ ХЬАКЪЕХЬА

Свеклаш лелаеча интенсификаци яра лоархIаме хьал хьакхолляри шекар даккхара чIоагIа база хьалъяь яккхари санна а лоархIаш, КПСС ЦК-си СССР Министрий Советои боккха теркам тIабохийт шекара свекла кхееча комплексни механизации химизации сихагIа яь яккхара. Соцамца белгалдаь да 1985 шера кийчъю шекара свекла 97 млн. тоннага дIакхоачаеи шекар дикка дукхагIа даккхеи. 1981—1985 шерашка свеклаш дIаювча боахамашка кхоачаргья 70 эзар свеклаш дIаюв сеялка, 25 эзар зIираш нийлхдоаха автоматически машина, 80 эзар культиватор, 51,5 ши-шегIа лела свеклаш чуэца машина, цхьан сахьата 200 тонн овсарал йола 25 эзар погрузчик. 1979—1985 шерашка колхозашкареи совхозашкареи шекара свекла хьаозара къоастаергья прицепаш тIехьайниза 140 эзар автомобиль, царех 69 эзар КамАЗ тайпа хургья. Белгалдаь да дIайийна шекара свеклаш минеральни удобренешцеи гербицидашцеи изза Iалашъелга.

1981 — 1985 шерашка лаьрхIа да РСФСР-еи, Украински ССР-еи, Молдавски ССР-еи хий дехкача лаьтташка шекара свеклаш дукхагIа дIае, Казахски ССР-еи Киргизски ССР-еи хий дехкача лаьттай мелиоративни хьал тоадара, хица уж дикагIа Iалашдара эша балхаш чакхдаха.

Деннеи бийсанеи 140 эзар тонн дукхагIа чакх а йоаккхаш дегIабоагIаргба шекар доаккхача промышленноста низ 1981—1985 шерашка. Свеклаш дIайийю пункташ йолча хьалъе лерхIаш я шекар доаккха заводаш, механизированни складаш, 8,5 млн. кв. метр чIоагIа вентиляци е йиш йола площадкаш. Шербергба шекар доаккхача заводашта технологически материал лоаттаеча кIир йоаккхача карьерий низ.

СССР юрта боахама Министерствaнеи СССР кхачан промышленноста Министерстванеи тIадиллад РСФСР Министрий Советаца, Украински ССР Министрий Советаца, Молдавски ССР Министрий Советаца цхьана цу союзни республикашка шекар доаккхеи чакхдоаккхеи аграрно-промышленни объединенеш вIашагIйохкара мероприятеш чакхйоахилга.

Союзни республикай Министрий Советаштеи СССР юрта боахама Министерстванеи тIадожадаьд 1978—1979 шерашка хIара районе е шекар доаккха завод йолча зоне хьалхалаттача колхозийи совхозийи база тIа свекла кхеяю опытно-хьоккхама боахамаш вIашагIдохкилга, къахьегами ахчеи кIезигагIа дIа а дохийташ шекара свеклай боккха хьувкъам чуба Iомабала хьалхалаттача опыта школаш цу боахамашка а йохкаш.

ХЬАЖКIИЙ СЕЛЕКЦИИ ФУ ЛЕЛАДЕЛГЕИ ТОАДАРА КХЫ ТIА ДЕ ДЕЗАРИЙ ХЬАКЪЕХЬА

Лакха продуктивни йолча гибридегIеи сортегIеи долча хьажкIий дикача фуца мехка колхозаши совхозаши кхоачам хиллал Iалашъяраи цу культура фун эшшаш йола пачхаьалкхен страховой фонд хьаярак соцам тIа чIоагIъяьй 1981—1985 шш. 1,3 млн. тонна боараме фу даккхараи кийчдарак йола заданеш.

Союзни республикай Министрий Советаши СССР юрта боахама Министерствои декхарийла я 1978—1979 шш. СССР сортсемпрома чу а йоагIаш хьажкIий фу леладара йола производственни объединенеш вIашагIйохка.

СССР юрта боахама Министерствас, Iилманеи техниканеи йолча СССР Пачхаьалкхен Комитето, В. И. Ленина цIерагIча юртбоахама Iилмай Ерригсоюзни академе Iилма-тохкама учрежденей коллективай теркам тIаберзабе беза сиха кхачаш, шелал довш, дуккха лизин йоаллаш, удобрении хийи техача дика дегIадоагIаш, фун продуктивность лакха йолаш, лазараштеи зуламаш дергаштеи духьал отта групповой иммунитет йолаш, механизированни чуэца дика торонаш йолаш йола лакхапродуктивни хьажкIий керда гибридаш хьаяраи уж производствана юкъе кхувлараи.

1981—1985 шш. специализированни фу леладеча боахамашка, Iилма-тохкама учрежденей опытно-производственни боахамашка юртбоахама вузийи техникумийи учебно-опытни боахамашка хьажкIий фу чакхдоаккхаш тоадеш йола 95 завод хьалъе лаьрхIад. Иштта хьалъе а реконструкци а а лаьрхIад СССР заготовкай Министерства системера хьажкIий фу чакхдоаккха еррига лаьрхIача сезоне 44 эзар тонн мощность йола заводаш, хIаьта иштта 362 эзар тонн мощность йола камерни сушилкаш, 131 эзар тонн мощность йола калибровочни цехаш. Цу гIулакха эша машинаши оборудованеши хьаелгеи лоаттаелгеи Iалашдара йола заданеш оттаяьй машинашъеча министерствашта.

Эггара хьалхара хьажкIий хьалха кхачача а юкъера хьалха кхачача а гибридий фу даккхараи кийчдараи стимулировани яр духьа 1978 ш. денз боахамашка комбикормаш йохка лаьрхIад цар дохкача фуга хьежжа, цхьа центнер фу дехкачунга 2 центнер а йохкаш.

КОЛХОЗИЙИ СОВХОЗИЙИ ЭКОНОМИЧЕСКИ ФИНАНСОВИИ ХЬАЛ ТОАДАРА ДЕ ДЕЗАРИЙ ХЬАКЪЕХЬА

Колхозийи совхозийи экономика чIоагIъяраи юртбоахама производство дIахо дегIайоалаяра дикагIдола хьалаш хьадараи царна финансови гIо де лерхI КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советои. Из кхоачашдар духьа 1972-еи 1975-еи шерашка Iалама хьалаш во хилар бахьан долаш цхьайолча колхозаштеи совхозаштеи зеи эцами барца Госбанка ссудаегIа тIадиса 7,3 миллиард сом декхар тIера дIадаккха лаьрхIад; Госбанкагара колхозашеи совхозашеи ссудаегIа ийца 4 миллиард сом ахча дIатоккхилга 12 шера тIехьадоакхалда, цу ссудаегIа цар проценташ тонхилгах уж мукъа а йоахаш. 1979 шера 1 январе денз колхозаша, совхозаша, кхыча боахамашеи бахача нахеи пачхаьалкхенга йохкача шурех, гаьзарех, йохкаш йолча тIехьа кхачача коартолахи чакхйоаккхача коартолахи, нарсех, помидорех, хохех, саьмарсаьхках цхьан шера 3,2 миллиард сом ахча дукхагIа телилга оттаде.

IАЛАМА ХАТАРАШИ КХЫДОЛА АЬТТУВ БОАЦА ХЬАЛАШИ БАХЬАН СОВХОЗАШТЕИ КХЫЙОЛЧА ПАЧХЬАЛКХЕН ЮРТБОАХАМА ПРЕДПРИЯТЕШТЕИ ХУЛА ЗЕ ЮХАМЕТТАОТТАДАРА ГIУЛАКХ ЭРГАДАЬККХА ТОАДАРАХ.

Iалама хьалаш во оттари цIаьхха хатараш хилари оахьан долаш совхозашта хула зенаш юхаметтаоттадара 1979 шера 1 январе денз хIанз долаш дола колхозашта динза даргдоаца хIама санна еш йола пачхьалкхен страховани яра хьалаш СССР юрта боахама Министерства системерча совхозашта а хулга оттаде.

Совхозаша страховой маьхаш терга укх районе, областе, крае, республике колхозий доалахьеи доагI-доагIача тайпашта страховани яра оттадаьча боарамашка хьежжа. Цунца цхьана цхьайолча совхозашта страховой маьхаш телга эшаш моттиг хуле бюджета чотагIа а дергда. Цу гIулакха лаьрхIа хIара шера СССР Пачхаьалкхен бюджетера 1 миллиард сом хьожадергда.

СССР юрта боахама Министерства система совхозий страховой фондах резервни фонд яьй. Из хьахул боахаме дIа-юха бекъача пайдах 20 процент (РСФСР-еи Казахски ССР-еи — 30 процент) хьакъестаярах. Оттадаьд резервни фонде дIалуча дерригача ахчах 50 процентага дIакхоачар совхозий доалахьа дита, хIаьта юхедисар шоаш чуйоагIача министерства централизованни фонде дIачуле. Резервни фондера ахча дIадохийтаргда СССР Госстрахо юхадала ца дезаш дIатела, СССР Госбанка хьа ца луш диса декхараш юхаметтаоттадаран ший оборотни средстваш ца тоъаш хилча царна метта дIаяхийтараи.

ШОАЙ ДОАЛАХЬА ДОЛА НАХ ЧУIА ЦIЕНОШ ХЬАДЕЛГА ДIАХО ДЕГIАДОАЛАДАРЕИ ЮРТА КАДРАШ ЧIОАГIЪЯРЕИ ХЬАКЪЕХЬА

Соцам тIа белгалдоаккх, КПСС ЦК-си СССР Министрий Советои юрта кадраш дIачIоагIъяра совхозашкеи колхозашкеи нах чуIаи культурно-бытовойи гIирсаш хьалделга дIахо дегIадоаладара боккха лоархIам беш хилар.

Цхьабакъда юрташка нах чуIа цIенош хьалделга хIанз а тIехьа ледара лел. Цхьайолча республикашка, краяшкеи областашкеи йоагIIаш йола йоакхо яц шоай доалахьа дола нах чуIа цIенош хьалдара. ДукхагIа дола цIенош коммунальни аьттонаш боацаши вай ханарча архитектурас дIадехарашка хьежжа доацаши да. Цхьадолча боахамаша шоай болхлошта новкъостал дац индивидуальни цIенош хьалдара. Дуккхаза вIаштIардаь, дуккха квартираш йола городашкара дараш санна дола цIенош хьалдеча хана шоай доалахьара гIонна бола боахам лелабара эша гIирсаш хьалдац.

ХIаьта пачхаьалкхени колхозийи капитальни вложеней чотагIа санна шоай доалахьа дола нах чуIа цIенош дуккха хьалдаро гIо дергдар колхозий, совхозий, кхыча юртбоахама предприятей жилищни фонд кердаяккхараи алсамъяккхараи, юрта боахаме кадраш дIачIоагIъяра.

Соцам тIа белгалдаьд колхозаштеи совхозаштеи телача СССР Госбанка кредитий чотагIа подрядни гIишлои организацеша хьайбашта, коа тIарча оалхазарашта эша гIирсаш а тIехьа шоай доалахьа дола нах чуIа цIенош хьалдара тIадерзадаь дукха гIулакхаш. Юрта боахама болхлой шоай доалахьа долча цIеной проекташ увттаяреи хьалдареи заказчикий функцеш кхоачацъе езаш я колхозаши совхозаши, хIаьта архитектурно-гIишлои тIахьожам лоаттабелга тIадиллад халкъа депутатий моттигашкара Советашта.

Нах чуIа цIенош хьалдеча юрта боахама болхлошта цIеной мах дIатакхара льготаш оттаяьй. Дерригача а хьаденнача ахчах 50 процент дар дIатакхa ца дезаш совхоза экономически стимулироване фонда, чотагIа е колхоза йоагI-йоагIача средствай чотагIа тIера дIадоаккхаргда. Кредитах юхедиса данъа хIара бетта цхьан боарамагIа дIателаш 20 шера дIател болхлочо. ЦIен сметин маьха 20 процент дар да болхлочо эггара хьалха луш ший ахчах дIадала дезар. Профсоюзни организацешца дага а баьнна боахамий кулгалхошта бокъо еннай эггара хьалха юхадIалуш дола ахча эскаре гIулакх даь цIабаьхкарашкара, дукха йоацаш саг йоалаьрашкара е маьре бахарашкара, къонача специалисташкара, хIаьта болхлой ца тоъача боахамашка болх бе хьабаьхкача массови профессеш йолчаргара хьадоаккха ахча 10 процентага кхоачаш кIезигде.

Союзни республикай Министрий Советашта бокъо еннай, данза даргдоацаш хилча, цхьайолча совхозийи колхозийи кредиташ Пачхаьалкхен бюджета средствай чотагIа тIера дIаяха. Поселкашка еш йоацеи поселкашка еш йолеи инженерни коммуникацеш а сооруженеш а пачхаьалкхени колхозийи капитальни вложеней чотагIа е лерхI.

Усадебни хьисапера мел эшар долаш дола шоай доалахьара нах чуIа цIенош хьалдергда заводе кийчъяьча дахчан панельни а кхыча прогрессивни сборни конструкцех а шерра пайда эцаш. Цудухьа соцам тIа белгалдаьккхад юрташкарча гIишлон организацей производственни база наьха санна шеръелга.

• • • •

КПСС ЦК а СССР Министрий Совет а тешаш я партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, советски боахамеи органаша укх соцамаш тIа белгалъяьха заданеш толаме кхоачашъяра де мел дезар дергхиларах, эффективность лакхъергхиларах а еррига юртбоахама продукташ йоахилгеи кийчъелгеи алсамдоаккхаргхиларах а.

ХАЛКЪА ДРУЖИННИКАШ ДАГАБУВЛ

Укх деношка шоай лоIамерча халкъа дружинай республикански актива собрани хилар. Цига доклад яьча Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела С. В. Синельникова а кхычар а белгалдаьккхар общественни порядок лораеча халкъа дружинникашка доккха дакъа кхоачаш хилар.

ХIанз республике 963 халкъа дружина я. 29 эзар саг чу а лоацаш. Дика болх беш я «Красный молот», СССР 50 шу дизара цIерагIча химически заводий, Старопромысловски бурув тохара балхий управлене, «Электроприбор» завода, Грозненски мехкдаьтта института дружинаш.

Укх тIеххьарча шерашка республике даржаш латт специализированни дружинаш хьаелга: наькъашка хатараш ца хилийтара, тIехдаьха къаракъаш мелара духьала, социалистически рузкъа тIаккхувдарашца къовсам лоаттабара. ХIанз республике цу тайпара 211 дружина я.

Собране къамаьл дир КПСС обкома административни органий отдела заведующе А. Т. Дятлова, чурча гIулакхий министра заместитела Ш. Х. Могушкова, СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода профилактикана йолча совета председатела Л. Г. Розенкова, кхычар.

Цар дийцар общественни порядок лораелга тоадара халкъа дружинникий хьинар айданза, цу даькъе дола кхоачамбоацараш дIадаханза дарг ца хиларах.

ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЛОРАЯРА

ШОАЙ ЛОIАМЕРЧА ХАЛКЪА ДРУЖИНАЙ АКТИВА РЕСПУБЛИКАНСКИ СОБРАНЕ ДОАКЪАШХОША НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР БЕРРИГАЧА БАХАРХОШКЕИ ДРУЖИННИКАШКЕИ ДАЬ

КХАЙКАРАЛ

Оаха, шоай лоIамерча халкъа дружинай актива республикански собране доакъашхоша, чIоагIа дика а хеташ, белгалдоах Нохч-ГIалгIайче экономически социальнои дегIайоалаяра планаш кхоачашъеча карагIдийнна толамаш. Из Iалашдар духьа городеи юртеи къахьегамхошта беркате къахьегараи паргIата салаIараи аьттув боалийта хьалаш хьадара баьча балха тхоай общественни дакъа юкъедихьад оаха а.

Халкъа дружинникий гIонца зуламаш дукха ца хилийта а хинна даьннараш хьагучадаха а вIаштIехьдаьннад. Тайп-тайпара правонарушенеш яь хулиганаш, базархой, къуй, наькъашка лелара бокъонаш телхаераш, тIехдаьха къаракъаш мелараш бехктокхаме эзаб.

Общественни порядок лораяраи зуламаш къезигдараи беча балха тIа дикагIдола хьокхамаш даьхад Наурски, Ленински, Гудермесски районашка.

Бакъда, шоай лоIамерча халкъа дружинайи право лораеча кхыча общественни организацейи балха тIа цIенхашта кхоачамбоацараш да.

Оаха тIахьех берригa дружинникаши республике баха нахи Нохч-ГIалгIайченах лакха культуреи тIехдика общественни порядоки йола республика яра социалистически яхь йоаржае, пятилеткана кхоалагIча шера планаш кхоачашъечеи харц вахар леладечарца къовсам лоаттабечеи доагIаш дола дакъа юкъедахьа. Шоай лоIамера халкъа дружинаш организационно чIоагIъе, дикагIболча нахаца, активисташца, производстве хьалхалаттаращца цар мугIараш шерде деза.

Оаха тIахьех тIехдаьха къаракъаш меларашцеи алкоголизмацеи — дерригa зуламаш хьахулийташ долча бахьанащца — лоаттабу къовсам чIоагIбара. Ла йиш яц улицашка, нах бахача коашка, цIеной подъездашка, скверашка, паркашка корта бохабу къаракъаш мелга, менна нах общественни моттигашка гучубувлилга; къаракъи кхыдола корта бохабу малараши дохкара правилаш телхаелга. Оаха дех еррига къахьегама коллективашкара цар шоай коллективашка къаракъ менна цхьаккха моттиг ца ювцаши общественни Iоткъам ца беши ма йита, аьнна.

Собране доакъашхоша лерхI хулиганстваца лоаттабу къовсам чIоагIбе, гIожа, эздий доаца, общественна Iаткъаш дола гIулакхаш леладеращца машар боацаш хила беза, аьнна.

Общественноста дерригa низаш оарцагIдаха деза цхьаболча наха леладеча харцахьарча вахара, жуккаргашта, общественно пайданеча къахьегамах къехкаш мел барашта духьала къовсам боаржабара.

Дружинникаша а республика берригача къахьегамхоша а къаьстта йоакхо е еза халкъа рузкъа кхомбеш лелдара. Вай декхар да социалистически доалахьеи тIаккхувда гIертараш цIенхаштта юхатохилга. Социалистически доалахье лораяра йолча республикански хьажаре кхы а хьинарегIа дакъа лаца.

Кердача хьувкъама хIара буртиг талхарах, багарах, лочкъабарах лорабе.

Массе тайпара дегIадоаладе деза шоай лоIамерча дружинашта специализаци елга, хIаьта белггала аьлча социалистически доалахье лораяра, автотранспортни зуламаш ца хилийтараи улицашка лелара правилаш кхоачашъяйтараи. Къаьстта терко е йоагIа кхенза бараштa юкъе зуламаш ца хилийтара беча балха. Вай декхар да хатара юкъе нийсбеннача кхелетараштa ший ханнахьа новкъостал дар, уж зуламий наькъа тIа ца оттийтар.

Оаха шоай лоIамерча халкъа дружинай еррига штабаши командираши тIахьех городашка, юрташка, болхлой поселкашка общественни порядок лораелга дикагIа вIаштIехьдаккха, дружинникаш даим а дукха болаш а дежурстве арабувлилга Iалашде. Общественни порядок лораяра декхар кхоачашдеши общественна духьалара гIулакхаш хьинаре юхатохаши долча вай социалистически законаша дIадехар сийленца кхоачашде деза.

Республике общественни порядок лораяра даькъе керда толамаш доакхарга вай.

ЛИТОВСКИ ССР. Каунасски бытовой химе фабрика арахецача продукце ассортимент шеръеннай. Цига арахеца йолаяьй Iатташ дIаяхара йола эффективни средство, хIамаш цIенъеш йола универсальни пасташи порошокаши, автомобила кизгашта хьоцар ца хувлийтара новкъостал деш дола лаьрхIа салфеткаш.

Шу доладелча денз каунасски химикаша планал совгIа маьхала яьккхай 90 эзар сома продукци.

СУРТА ТIА: лаборантка Д. Марконене хьахьокх бытовой химе керда средстваш.

Т. ЖЕБРОУСКАСА сурт.

ТАСС фотохроника.

ЛАКХЕХЬАРЧА ШКОЛА КЪИЛБАСЕДА-КАВКАЗСКИ ІИЛМАН ЦЕНТРА СОВЕТА НОХЧ-ГІАЛГІАЯ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЯЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-ГIалгIай АССР хIама хьакхоллара низаш дегIадовладара йола Іилман конференци кийчъечеи чакхйоаккхачеи хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Лакхехьарча школа Къилбаседа-Кавказски Іилман центра Совета.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный,
1978 шу, 5 июль.

ЮРТА БОАХАМА ЭКОНОМИКА ЕРРИГСОЮЗНИ ІИЛМА-ТОХКАМА ИНСТИТУТА КЪИЛБАСЕДА-КАВКАЗСКИ ФИЛИАЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЯ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЯЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-ГIалгIай АССР хIама хьакхоллара низаш дегIадовладара йола Іилман конференци кийчъечеи чакхйоаккхачеи хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **юрта боахама экономика Ерригсоюзни Іилма-тохкама института Къилбаседа-Кавказски филиала.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный,
1978 шу, 5 июль.

РСФСР ГОСПЛАНЕРЧА ЦЕНТРАЛЬНИ ІИЛМА-ТОХКАМА ЭКОНОМИЧЕСКИ ИНСТИТУТА НОХЧ-ГІАЛГІАЯ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЯЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-ГIалгIай АССР хIама хьакхоллара низаш дегIадовладара йола Іилман конференци кийчъечеи чакхйоаккхачеи хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **РСФСР Госпланерча Центральни Іилма-тохкама экономически института.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный,
1978 шу, 5 июль.

РОСТОВСКИ ХАЛКЪА БОАХАМА ИНСТИТУТА НОХЧ-ГІАЛГІАЯ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЯЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-ГIалгIай АССР хIама хьакхоллара низаш дегIадоаладара йола Іилман конференци кийчъечеи чакхйоаккхачеи хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Ростовски халкъа боахама института.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный,
1978 шу, 5 июль.

ПЯТИГОРСКИ КУРОРТОЛОГЕИ ФИЗИОТЕРАПЕИ ИНСТИТУТА НОХЧ-ГІАЛГІАЯ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЯЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-ГIалгIай АССР хIама хьакхоллара низаш дегIадоаладара йола Іилман конференци кийчъечеи чакхйоаккхачеи хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Пятигорски курортологеи физиотерапеи института.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный,
1978 шу, 5 июль.

АХ ПЯТИЛЕТКА ЧАКХЪЯЬННАЙ

Экономически обзор

Дерригача советски халкъо санна, Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша иттлагIча пятилетка шоллагIа ах пятилетка Iалаьмате чIоагIа къахьегамеи политическии хьинар айдаь дIайолаяьй.

КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачаш а еш, республика экономикеи культуреи дегIакхувлара, производства эффективности балха дикали лакхъяра дола керттера дешаш кхоачашдара цхьаькха а цхьа гIа дIахьалхашкахьа баьккхаб.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шин шерен ах шерен еррига керттера заданеш кхоачаши тIехкхоачаши яьй промышленносто, юрта боахамо, кхыча халкъа боахама доакъоша.

Республика еррига промышленность хьанийцача продукци маьхала яккхара 1978 шера хьалхарча ах шера план 101,2 процент кхоачашъяьй, цу даькъе союзни доалахьарча предприятеша 100,2 процент республикански доалахьарчар 104,3 процент кхоачашъяьй план.

Планал совгIа мехкага дIакхаьчай массехк миллион сома маьха продукци.

ДIадахача шера хьалхарча ах шера арахийцачул 1,5 процент дукхагIа я укх шера цу юкъа арахийца продукци.

Мехкдаьттеи газ, электроэнерги яккхара, мехкдаьттахиме продукци, мехкдаьтта аппаратура, трансформаторни подстанцеш, электрографически аппаратащ, электрически инструменташ, тракторни прицепаш, хьу, ардах, дахчан гамий плиташ, цемент, вIашагIхетта аьшкбетонни конструкцеши изделеши, тIехнахьа дувхаду пазата барзкъаш, колбасни изделеш, мерзача шурий продукци, макаронни маькха-булочни изделеш, халкъа эша кхыдола товараш арахецара 1978 шера хьалхарча ах шера план толамца кхоачашъяьй.

Наьха хьашташ кхоачашдара дола культурно-бытовой гIулакхаштеи коа-картеи эша товараш дукхагIа арахецара дIадахача ах шера дика толамаш даьхад промышленни предприятей коллективаша.

Еррига республика хьанийцача культурно-бытовой гIулакхаштеи коа-картеи эша товараш арахецара ах шера план 102 процент кхоачашъяьй, соахка хьалхарча ах шера арахийцарел 8 процент дукхагIа арахийцад уж товараш.

Баьча балха итогий анализо хьахьокх керда производственни низаш юкъе а ца доаладеш арахеца продукци дукхагIен дикагIен хилийтара йола торонаш хIара предприяте кIезига ца хилар.

1977 шера хьалхарча ах шера арахийцачул дукхагIа продукци арахийцай укх шера цу юкъа ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», «Союзавтоматстром», опытно-экспериментальни заводех хIаране 13 процент, ацстонови заводе — 10 процент, «Красный молот» заводе — 6 процент, «Оргтехника» производственни объединене «Электроприбор» заводе — 7 процент, «Промавтоматика» НПО опытни заводе — 29 процент, швейно-производственни объединене — 8 процент, шурий промышленноста объединене — 5 процент, Грозненски мехлесхозе — 14 процент, экспериментально-механически заводе — 20 процент.

Арахеца продукци тIакхетийтара уж санна дола хьалаш долаш да дукхача кхыча предприятешка, цхьабакъда, цар доаха къахьегама толамаш дукха вогIа да.

Республика еррига промышленность хьанийцача къахьегама овсарле лакхъяра план 100,5 процент кхоачашъяьй, цу даькъе республикански доалахьарча предприятеша 103 процент кхоачаш а еш.

Къахьегама овсарле лакхъяра даькъе а дика къахьегама толамаш даьхад ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода коллективо — 8 процент, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни заводо — 12 процент, «Промавтоматика» НПО опытни заводо — 9 процент. Грозненски экспериментально-механически завода коллективо — 15 процент.

Беттагара беттага кIезигагIа хулаш латт къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачаш ца еш йолеи дIадахача шераца нийсдича из лохъяь йолеи предприятеш.

Нагахьа санна 1977 шера баьча балха итогаш йича къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачаш ца яь йола предприятеш 30 хиннаяле, хIаьта 1978 шера хьалхарча ах шера итогех къахьегама овсарле лакхъяра ах шера план къоачаш ца яь итт предприяти мара яц. Цу хьокхамех а кхоачамбаьIе йиш яц. ТIехьа ца юсаш болх бара мел эша хьалаш да коллективай.

Республика промышленни предприятей балха тIа нарагIдийннараш дика дале а хIанз а тIехьа цIенхаштташ кхоачамбоацараш нийслу цар балха тIа.

Хьалхарча даькъе йолаш йолча торонех кхоачамболлаш пайда нийбац, оборудоване балха сменноста коэффициент лоха я, къаьстта машинашъеча а йолаш, дегIаахац дIадахийтачох хьахулаш дар, эсала пайда ийбу материальнии къахьегамеи ресурсех, боагIача тайпара къовсам лоаттабац бедал, доагор, электроэнерги кхоярa тIехьа. Уж санна дола гIулакхаш нийсдаларах тIехьаюсаш предприятеш я.

Продукци маьхала яккхара 1978 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц кхаь предприяте: «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене, кога гIирс беча фабрика, «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода коллективаша.

Къахьегама овсарле лакхъяра планаш кхоачашъяьяц итт предприяте, хьалхарча ах шера халкъа боахама дIа ца луш дисад дикка дукха болат, кирпишк, чухьнахьа дувхаду пазата барзкъаш, швейни изделеш, кондитерски изделеш, йий, кхы тайпа йола продукци.

ХIанз а тIехьа дикка дукха продукци арахецащ я, лоха дикал йолаш.

Кийча изделеш арахецача 30 совгIа йолча предприяте дикала категорех продукци арахецаргйолаш аттестаци яьяц. Кийчача продукцех аттестаци янза йола продукци итт процент я.

Аттестаци янза дукха продукци хилар бахьан да цхьайолча объединенеша, предприятеша аттестаци яра изделей керттера тайпаш мара кийчдеш ца хилар е цу лоархIамерча балха е йоагIача тайпара йовхо ца яр.

Хьалха дIаяхача хана санна эсала ба арахеца кога гIирс, трикотажни швейни изделеш, мебель, халкъа эша дукха товараш.

Минске къамаьл деча хана новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхар планагIа лаьрхIа дола дерригача хьокхамий заданеш кхоачашъянза яргйоацилга.

ДIахо ла мегаргйолаш практика яц «керттерен» «керттера доацаши» да а яхаш декъа а декъаш, «керттерчар» план кхоачашъе а гIерташ, «керттера доацараш» да яхараш тесса дутилга. Уж санна дола гIулакхаш хIанз а тIехьа долаш да вай республикерча цхьайолча предприятешка.

Продукци маьхала яккхара план кхоачашъяь яле а керттерча продукце план — кирпишк хьаяра план кхоачашъяьяц «Чечингушпромстройматериалы» производственни объединене, чухьнахьа дувхаду пазата барзкъаш арахецара план кхоачашъяьяц Назрановски трикотажни фабрика коллективо, консерваш арахецара план кхоачашъяьяц «Консервплодоовощ» объединене. Уж санна дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я.

Цу дерригнеша къаьгга хьахьокх продукци маьхала яккхар хIанз а тIехьа чIоагIденна закон а хинна дIа ца эттилга. Цхьадолча боахамий кулгалхоша хIанз а тIехьа шоашта хетачох керттердар лерхI оттабаьча маьхах йола продукци арахецар, цхьа изделеш дIа ца луш а юташ цар метта шоллагIъяраш арахецар.

1978 шера хьалхарча ах шера шоай балха тIа дика толамаш даьхад республикерча подрядни гIишлошъеча организацеша.

ГIишлон-монтажни балхаш дара хьалхарча ах шера план подрядни организацеша шоай низаца 104 процент кхоачашъяьй.

Ах шера план толамца кхоачашъяьй «Грознефтехимремонтстрой», «Чечингсельстрой», «Чечингушводремстрой» трестий, «Росводремстрой» объединене коллективаша.

Къаьстта дика къахьийгад дIадахача ах шера гIишлошъеча управлене СУ-6, СМУ-1, «Союзпромэкскавация» треста Грозненски специуправлене, «Грознефтехимремонтстрой» треста шоллагIчеи йиълагIчеи специализированни ремонтно-гIишлон управленей коллективаша, кхычар.

Цхьабакъда, республике йолаш я гIишлон-монтажни балхаш дара план кхоачаш а ца еш, ерригача республика хьокхамаш лохдеш йола подрядни гIишлошъю организацеш.

Хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц гIишлошъеча управлене № 155 йолча ПМК, «Жилгражданстрой» треста СМУ-4, СМУ-5, № 10 йолча СпецСМУ. Новогрозненски ТЭЦ-а СУ-12, СУ-13, «Севкавнефтегазстрой» объединене гIишлошъеча управлене, — «Чечингсельстрой» треста № 921, № 1066 йолча ПМК-ай коллективаша, кхы цхьайолча гIишлошъеча организацеша.

Республикерча гIишлошъеча организацешка хIанз а тIехьа дукха моттигаш нийслу гIишлошъю техникеи материальни ресурсаши пусковни объекташта тIа ца ерзаеш.

ГIишлон материалаш зехьа йоаеш дукха моттигаш нийслу, из бахьан долаш гIишлошъечара эффективность лохлу.

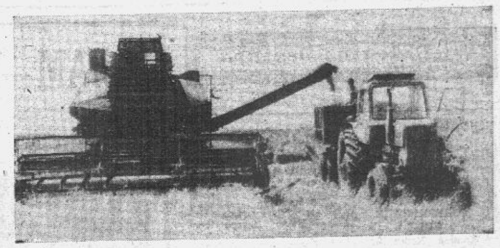
Пятилетка хьалхара ах пятилетка чакхъяьначул тIехьагIа къаьгга гуш да социалистически декхараш хьан мишта кхоачашду, мичахьа, мишта дегIаух перспективаш, мичахьа, хIана бус тIехьа.

Баьча балха итогий анализаш а еш кулгалхойи специалисташи декхарийла ба массе а йолча звеньяшка производства эффективности балха дикали лакхъяра теркам тIаберзабе, новкъостал де декхарийла ба тIехьабусарашта, тIехьатетташ барашкара хьадехаш дар лакхде деза.

Парте дIадехаш дар да боагIача боарамагIа болх белга Iомалулга. Хьалхабулаш, тIаккха тIехьабусаш болх белга дIадаккхар закон а хинна дIаотта деза. Пачхахьалкхен дисциплина нийса лелаяра тIа а кхувш, ирен бокъонца йолен оценка яла еза дерригa дика даьнна моттийта гIертараштa, заданех «атто» леха гIертарашта, планаш кIезигъе гIертараштa.

ШоллагIа ах пятилетка кхоачашъе кхы а халагIа хургла. Цо дIадех хIара коллективагара, хIара къахьегамхочунгара кхы а чIоагIагIа хьинари низи тIабахийта къахьегилга, эффективностеи дикалеи белгалъяьхача лакхленашка кхачара дукхагIа творчески, бIубенна, майрра, тIагIертта къахьегилга.

П. ГРЕБЕНЩИКОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Статуправлене начальник.

ДЕРРИГА БАЛХАШ — ЦХЬАН КОМПЛЕКСАГIА

Фоторепортаж

Шерра даьржад гурахьа дIадийна ка бола ялаташ чуэцара балхаш Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозе.

Самашки яхача юртара гаьна йоаццача моттиге улл боахама цхьоалагIча отделене мукх тIабола 600 гектар кха. IуйрIийна нийслагIчох ах сахьат даьнна ха я. Кхай йистте йолча стане вар ипатовски методах ялат чуэцара вIашагIъеллача транспортно-механизированни отряда начальник, совхоза керттера агроном Амаев Ахьмад, профкома председатель Сулаев Мохьмад, цхьоалагIча отделене агроном Хаджиев Ахьмад, механик, юрта Совета депутат, совхоза халкъа тIахьожама комитета викал Ахмадов Дашкал, цIи ца ялийтара кхерамален республикански управленера лейтенант Ибрагимов Оалхазар, транспорт лелача наькъа хьовзам ца хилийтара тIахьожаш лоаттабеча милице вокххагIвола инспектор Бондаревский Анатолий. Укхаза латт пожарни машина, тIехьатесса сварочни агрегат йола «техничка», хий кхухьаш йола машина.

Дика гуш я станера гаьна йоаццаш хьувкъам чуэцаш лела комбайнаш. Дошо бос болча форда тIа лелача кемашта тара я уж гаьнара хьежача. БархI комбайн я укхаза болх беш.

— Ерригаш а шийтта комбайн я тха боахаме. Царех кхоъ горох чуэцаш я, хIаьта цаI хьекха касарех Iобилла мукх оардаш йисараш укхаза я, — йоах Амаев Ахьмада.

Ялат мел цIена чуэц хьажа долх тхо. Арданза биса маькха ка наггахьа мара нийслац кхай тIа. Цхьабакъда из культура цхьайолча моттигашка боарамал лакхагIа юхьнгаш юташ хьекха нийсъелар.

— Бехк бац комбайнерий, — аьлар цу хьакъехьа Хаджиев Ахьмада. — Мукх боарамал лакхагIа хьокх цар йоачано из лаьтта бужабаьча моттигашка. Цудухьа комбайнераша иззал мара юхьигаш ца йитарах доккхал а ду оаха. ХIана? ХIама дацар мукх йоачано цхьан оагIорахьа беррига цхьан моттиге Iобужабаь баларе. ГIулакх иштa нийсденна даларе мукх хьокхаш дола комбайний урсаш ма-могга Iолох а даь болх бе йиш яр, лаьттах хьекхалуш сихагIа уж аьрхIалой а. ХIаьта укхаза кхай юкъе цIаьхха нийслу мукх Iобнжа моттигаш, из а цхьан оагIорахьа боацаш — урагIен пхорагIен.

Цхьаннена тIехьа шоллагIа яр йолаш тхо долча мукх хьокхаш хьатIайоагIаш латт йиъ комбайн. Хьалхара яр укх шера мара балха юкъейоалаяь йоацилга хоалуш цIена яр.

— Из лелаеш я тха боахама дикагIболча механизаторех цаI. Нохч-ГIалгIай республика Лакхехьарча Совета депутат, ВЛКСМ обкома член, коммунист Муртазалиева Бесират. — йоах Амаева. — Комбайнерашта юкъе яьржача яхье селхан шоллагIа моттиг яьккхар цо, план 170 центнер йолаш 220 центнер мукх чу а эцаш. ХIаьта хьалхара моттиг яьккхача Сайдулаев Увайса 270 центнер ялат аьрдар.

Яхье хьалха Нохч-ГIалгIай республика заслуженни комбайнер, юрта Совета депутат 21 шу даьнна Хамидов Iийса ва. Комбайнера професси ший даь — Хьасана новкъосталца караерзаьй цо. Белгалдаккха доагIа, Сайдулаев Увайс а комбайна тIа болх бе дас — Iале Iомаваьлга. Даьй а укхаза болх беш ба ялат чуэцаш.

Тхо латташ цхьан комбайна тIара цIе байракхилт лостайир массехказза. Из гуше а цунна сиха тIаяхар тележка тIехьатесса «Беларусь».

ТIакхьчар делкъа ха. Стан йолча кхай йисте хьатIаьхкар еррига комбайнаш, машинаш, трактораш. Цар технически хьалага хьажа бахар Ахмадов Дашкал, механика а газосварщика а балхаш деш вола Газиев Увайс. Цу ханна кхай тIа кхача бахьаш машина ера, цунна тIехьа хьакхьчар Ачхой-Мартановски райпо шофера лелаю автомагазин а. Цунна го бир ялат чуэцача дакъа лоацача наха. Царна мел эшар дар тика чу, иштта: минеральни мерзеи хий, гIаьленаш, кхыйола кхачанеи промтоварни хIамаш.

Наха кхача Iооттабеча юкъа хьалхарча дийнахьа яхье хьалхле яьккхача Сайдулаев Увайса, Замиров Байсолта, Бахаев Ахьмада карара кара тела вымпелаши ахчан премеши елар Сулаев Мохьмада. Ахчан преми елар комбайнерашта юкъе шоллагIа моттиг яьккхача Муртазалиева Бесирата а кхоалагIа моттиг яьккхача Хамидов Iийсайна а.

ХIама йиначул тIехьагIа Iийне гул а бaь КПСС июльски Пленума материалаш, Л. И. Брежнева Ростовски областа «Гигант» совхоза къахьегамхошка яздаь письмо деш Сулаев Мохьмада механизаторашта, шоферашта, ялат чуэцача дакъа лоацача кхыча наха. Юрта боахам дIахо дегIабоалабар дуухьа КПСС июльски Пленума решенеш дег тIара къоабалъеш къамаьл ду Муртазалиева Бесирата, Ахмадов Дашкала, Амаев Ахьмада. Берригаш цаI санна раьза болаш дIахо йодача хана кхы а хьинарегIа болх бе соцам бу наха.

1400 гектара тIара ка бола ялат 12 балха дийнахьа чуда социалистически декхар тIанийцад совхоза къахьегамхоша.

— ЛаьрхIар кхоачашдергхиларах шеко яц тха, — йоах Амаев Ахьмада. — ХIана аьлча хIанз дийнахьа юкъера лаьрхIача 110—115 гектара тIара мукх чубахь оаха. Горох чуэцаш йоаккха комбайнаш мукъаьлча дийнахьа хийцца 150 гектара тIара ялат чудахьаргда. Горох кхы а цхьан дийнахьа болх бича чуийца йоаккхаргья. ХIаьта оаха ялат чуэцаш болх бу пхелагIа ди мара дац. Дега боникха тоам беш да ялат планал совгIа чуэцаш хилар а. План 21 йолаш хIара гектара тIара 30 центнер совгIа мукх боалл.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТАШ ТIА: 1. «Самашкинский» совхозе ялат чуэцаш да;

2. Совхоза профкома председатель Сулаев Мохьмад карара кара тела ЦIе вымпел дIалуш ва комбайнерашта юкъе хьалхара моттиг яьккхача Сайдулаев Увайса, цунна юххе латт шоллагIа моттиг яьккха комбайнер Муртазалиева Весират.

3. Шерра даьржад балхаш хьатта;

Автора суртащ.

ШОРТТА ДОАКЪАР IАЛАШДЕРГДА

Доакъар кийчдара планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а яра тIехьа яьржача социалистически яхье хьинаре дакъа лацара хьакъехьа республика юрта боахама беррига къахьегамхой тIахьехаш Грозненски района «Первое мая» яхача колхоза колхозхоша даь кхайкарал хьал а лаьца цхьан шеран ах шеран хьайбаш кхаба кхоачам хиллал доакъар Iалашде мадош деннад тха совхоза механизатораша, кхаш, хьайбаш леладераша. ХIаьта лаьрхIар кхоачашдар духьа шоай еррига торонаш оарцагIъяьха низ, хьинар кхо ца деш къахьегаш а ба хIанз. Ипатовций методагIа колхозе вIашагIъеллай доакъар кийчдара лаьрхIа Белхароев Идрис керте латта механизированни отряд. Цунна тIачIоагIдаьд доакъара культураш дIайийна лаьтташ, эшаш йола техника, машинаш, тележкаш тIехьатайса лела «Беларусь» марках йола трактораш.

ХIанз люцерна хьокхеш цунах сенаж йоллаш ба цу отряда къахьегамхой. Люцерна 400 гектара тIа я боахаме. Сенажа, баьций витаминни хьоар кийчдара из хьоккхаше а оата а оаташ лафеташ тIа тIаювтташ йолча агрегаташ тIа болх беча механизаторашта юкъе къаьстта дика къахьег Фаргиев Мувсас, Цокиев Макшарипа, Фаргиев Билана. Балха норма 150 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтац царех хIаране. Ала хIама доацаш дика къахьег лафеташ тIехьа а тайса лелача трактораш тIа болх беча механизатораша КелиговгIар Махьмадеи Мувсаси, Даурбеков Суламбека, Гандалоев Тагира. Хьекха люцерна тIайотта лафет йоацаш цар бехкагIа сеца лаьттаяц хIанзалца люцерна хьокхаш йола цхьаь-цаI агрегат. Цул совгIа балха нормаш 180—200 процент кхоачашъю царех хIаране.

Лакхе цIераш яьхарий, хIаьта сенаж йоллача къахьегарий хьинарца хIанзле дукха хIама ца эшаш 1800 тонн сенаж еллай совхозе, шера план 1500 тонн йолаш. ТIанийцача декхарга хьежжа из тайпа мах бола доакъар хьайбашта цхьан шеран ах шеран кхаба кхоачам хиллал — 2000 тонн Iалашде дага ба совхоза къахьегамхой.

Дега боккха тоам беш ба люцерна хьувкъам. ПланагIа лаьрхIачул дикка дукхагIа да чуэца моша доакъар. Цу гIулакхо торо хулийтаргья сенаж Iалашъяра лаьрхIар хийцца кхоачашде.

Iалашдеча доакъара дикала тIахьожам лоаттабара лаьрххIа комисси вIашагIъеллай боахаме. Цунна юкъе ва ревизионни комиссе председатель, керттера зоотехник, халкъа тIахьожама комитета викалаш, халкъа депутаташ. Цар айбу доакъар Iалашдеш боахкарий бехктохкам.

Сенажах кIоаг бизара 30—40 сахьат мара додац хIанз, хIаьта хьалха 60—80 сахьат дIадодар из болх баь балалехьа. Белгалдаккха дезаш кхы а цхьа хIама да. Иштта, укх шера сенаж эшача боарамагIа духхьал Iай хьайбаш латтаргдолча моттигашка йоллаш я. Гурахьа, Iай, бIаьстан юххье йоачано дохадаьча наькъашка гIолла хьатIакхахьа дезаргдоацаш кхы тайпа доакъараш а Iалашдеше а хьайбаш латтача тIакхухьаш дIаоттадергда.

Йол планагIа 750 тонн Iалашъе еза укх шера. Из кийчъе лерхI люцерна шозлагIа хьокхаш чубенача хьувкъамах, суданка дIайийнача 250 гектар кхай тIара, эрий тIаьнна буц хьокхаш.

Люцерна шозлагIа хьокхаш чубенача хьувкъамах хийцца 500 тонн йол Iалашъюларгья тхога, иззал йол яргья суданка дIайийнача кхай тIара а, хIаьта эрий тIаьнна буц хьокхаш кIезигагIа яле кхы а 150 тонн кийчъергья. Со цу гIулакхах тийша хIанав аьлча, листа, низ болаш дегIайоагIаш я суданка, иштта дика тIаьннай эрий буц а. ХIаьта люцерна шозлагIа хьувкъам дукхагIа хилийтар духьа а шоай низ дIакхоачар деш ба доакъар Iалашдеча отряда кхаш леладераш. Иштта, люцерна хьекха яьккхача минеральни удобрени тоссаш, хий дилла йиш йолча хий дуллаш къахьег.

Сенаж планагIа 8500 тонн кийчъе езаш ба укх шера совхоза къахьегамхой. Из Iалашъе лерхI 720 гектара тIа доакъара хьажкIаш дIайийначара чуэцаргдолча мошача доакъарах, ялата лаьрхIа 100 гектара тIара хьажкIаш чуийца яьхача дисача гIадамех, мукх чубеначул тIехьагIа мошача доакъара хьажкIаш дIаювргйолча кхашкара.

Баьча лоархIамах силос кIезигагIа яле 10 эзар тонн кийчлургья укх шера. ХIанз а гуш да силоса дIайийначa хьажкIий кхашкара хIара гектара тIара хийцца 250 центнер моша доакъар даргхилар. ХIаьта планагIа чуда дезар — 160 центнер.

ТIатеIIа къахьегаш ба хIанз баьций витаминни хьоар доаккхараш а. Из тайпа доакъар кийчду АВМ-0,4 яха цхьа установка я. Дийнахьеи буси шин сменагIа болх байт цунга. Цу юкъа план 30 центнер йолаш 45 центнер баьций витаминни хьоар кийчде кхоаву хьалхарча сменагIа болх беш вола Боков Мовлдини, шоллагIча сменагIа болх бу цун воI Iийсаи. Даьккха хьоар галешка чудоллаш, уж лаьрххIа йолча моттигашка дIаувтадеш, моша люцерна агрегата чу йоллаш бола болхлой Белхароева Бахи, Малкандеева Зарета, Белхароева Марем. Шера план 150 тонн йолча моттигашка дIаувттаций витаминни хьоар кийчдаьд цар.

Боков Мовлдина беча балха къаьстта раьза ба совхоза кулгалхой. Пхи шу да цо баьций витаминни хьоар доаккхача агрегата тIа болх бу. Цу юкъа дика Iомаяйтай АВМ-0.4 яха агрегат ший веIийга Iийсайга. Из бахьан долаш даь новкъостал а ца эшаш ехача хIанз сиха тоаю агрегат Iийсас. ХIаьта лакхе белгалдаьккхача тайпара хьалхашка латтача декхарех дика лоархIа а ву царех хIаравар.

Боккха теркам тIабахийтаб совхозе доакъар Iалашдеш боахкача наьха моральни материальни безам совбаккхара а. Ма-хулла дукхагIен дикагIен доакъар Iалашдар духьа яьржача социалистически яхье люцерна хьокхаш, из дIакхухьаш, цунах сенаж кийчъеш, баьций витаминни хьоар доаккхаш болх бечарна юкъе хьалхара моттиг яьккхачоа карара кара тела ЦIе вымпел лу, балха нормаш 150 — 200 процент кхоачашъечоа хIаранена дийнахьа 10 сом ахча лу, хIаьта 200 процент совгIа кхоачашъечоа — 15 сом. Цу гIулакхо дикка айю доакъар Iалашдеш боахкача наьха къахьегама овсарле, ма-хулла дикагIа къахьега безам хулийт.

ЙоагIа йоакхо ю Белхароев Идриса кулгалдеча бригадо Iалашду доакъар ма-могга дикагIа хилийта торо луш йолча резервах пайда эцара а. Масала, соахка а цул хьалхарча шерашка а люцерна комбайнех жаткаш а йохкаш хьокхар, хIаьта хIанз — лаьрххIа йолча косилкашца. Цар дукха дикагIа оат сенажа, баьций витаминни хьоар даккхара хьокха люцерна.

Теркам тIабахийта йийшар совхоза болхлоша КПСС июльски Пленума материалаш. ДIахо йодача хана юрта боахам дегIабоалабара хьакъехьа Л. И. Брежнева Пленуме даь къамаьл кхета а даь тIехь тIайоагIача хана кхы а хьинарегIа къахьега дага ба.

Иштта, доакъар дукхагIен дикагIен Iалашде йиш хулийта торонаш балха юкъехувлаш, укх шера тIанийца декхараш кхоачашдара еррига шоай уйла тIаяхийта низ, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба хIанз тха боахама доакъар Iалашдераш.

И. ГАНДАЛОЕВ,
Малгобекски района «Ингушский» совхоза керттера агроном.

Доазол дехьара

Социалистически мехкашкара хоамаш

ПРЕДПРИЯТЕНА МОДЕРНИЗАЦИ ЕШ Я

Халкъа Корее йоккхагIъярех йолча 8 февраля цIерагIча цементни заводо хаддан-за лакхъю ший производственни мощносташ. ТIеххьарча ялх шера предприяти дикка эрга а яьннай цунна модернизаци а яьй. ХIанз укхаза ерригаш хIана яц аьнна процессаш автоматизаци яь я. Болх бе йолаеннай керда низ бола цемент йокъаеш йола пишк. Тохкамаш даьд производствана управлени еча телемеханически системана.

Керда чоалхане дехараш оттаду пхеньянски завода къахьегамхошта хьалхашка 1978—1984 шерашка халкъа боахам дегIабоалабара ворхI шера плано. ПланагIа лаьрхIад КНДР керда гIирсаш хьалдеча меттел доазол арахьа а тIехдика лоархIаш йола продукци арахецилга шозза лакхде.

(АПН).

БАЬЦАРА РУЗКЪА

1,6 миллион гектара тIа я Венгре хьунаш, вешта аьлча мехка ерригача территорех пхелагIча даькъа тIа. Миллион гектар халкъа республика хиннaчул тIехьагIа дIаегIа я.

Хьуц боахама болхлоша мел эшар ду хьун фонд плана боарамагIа юхаметтаоттаяран цун структура тоаяран.

Мехка хьу дIайогIцкъа-дале промышленносте дахчах пайда эцаран шозлагIа-дале — гонахьара среда тоаяран.

Перспективни планагIа лаьрхIад 2000-гIа шу хьатIакхачалехьа ши миллион гектара тIа хьу дIайогIа. Цу юкъа шера кийчъеш йола хьу нийс миллион кубометрга кхоачаш дукхагIа хургья.

ХIанз Венгре промышленноста эшаш йолча хьунах 75 процент импортагIа ухаш я, керттерча даькъе Советски Союзера а ухаш.

(АПН).

ЭГГАРА ЗIАМАГIЪЯР

Сяхха дегIайоагIа болгарски электроника. Цу промышленноста даькъо арахецаш йола продукци хIара шера 30—50 процент дукхагIа хул. ТIеххьарча пхе шера алхха компьютерни техника изделеш а пюзза совгIа дукхагIа арахеца йолаяьй.

Дукха ха йоаццаш болгарски специалисташа хьаьй геттара атта болх беш йола «Изот-0310» яха универсальни миникомпьютер. Из машина лелае йиш я къаьстта заданеш телаш а хIанзарча хана эггара кердагIа йолча йоккхийча компьютерашца цхьана болх байташ а.

(АПН).

ДАРХАНА НОВАТОРАШ

Монголе предприятешка шерагIа баржаш латт рационализаторски болам. Цига хьинаре дакъа лоац вежарашха долча мехкаша — СЭВ членаша, повкъостал деш хьалъяьча Дарханерча промышленни комплекса коллективо а. ТIеххьарча шин шера дуккха къахьегаме хьалхалаттараши 30 бригада членаши рационализаторски предложенеш кийчъярахи производствана юкъейоалаярахи баркал аьнна хоастабеш а дипломаш луш а белгалбаьб. Дарханерча новатораша баьча балха экономически эффект кхо миллион тугрик маьха я.

(АПН).

IАЛАМ—АДАМЛЕН РУЗКЪА

Iама йисте. С. ХАКИЕВА фотоэтюд.

Тиша самовар а накъаяьлар

Цкъа отар чура хIамаш цхьалхайоахаш воаллаш дукха хана денз цIагIа пайда ца эцаш лаьтта тиша самовар коа араьккха дIаоттайир В. Горбакова. Самовар цига латташ массехк ди даьлча балхара чувена нийча салоIаш вагIача цIен-дас зийра кIур араухача гIолла самовара чу Iочу а даьнна юха араэккхаш готахьазилг. Цхьан юкъа юхxе ягIача гаьна тIа а даьгIа юха а самовара чу ийккхар хьазилг. Иштта массехказзa чулелхаш, аралелхаш лийнначул тIехьагIа, нийсагIа аьлча маьршдаьннaчул тIехьагIа, самовара чура из ара ца доалаш дикка ха яьлар.

— Фу хилар-хьогI хьазилгах, аьнна со самовара чу Iочухьежача кIор боагабечча Iочу а даха дагIаш дар са хьаша, — яхаш дувц Висангире. — Хьазилг арадаьннача хана самовара чу Iочухьежача бизза фуаш чу а дадаш хоза кийчбаь бIи бар билла. Иштта меттахьа яккха йиш йоацаш латтийсай тха самовар.

ХIанз бедаргаш а яьнна, йоккха хулаш йоагIа хьазилга кIоригаш. Самовара кранах Iолега хи тIадам-а молаш, каст-каста самовара чу делх нана-хьазилги цунна гIо деш лела маIа хьазилги. ХIанз цу шинне а кхоачашдер цхьа гIулакх да — уж тIадоагIача хана шоай йоккхий багенаш а йиилла ядача кIоригашта бага кхосса кхаллар лохилга. Саг юхе хилча а башха цунах къахкац уж хIанз.

Тха фотокорреспондента И. Илиева даьккхача укх сурта тIа гуш я ткшъешачул тIехьагIа готахьазилгаштен покхарий мозашта хий меладеи накъаяьнна самовари ший кIоригашка хIама кхоалийташ а даьлла арадоагIа хьазилги.

С. СУЛТАНОВ.

Л. Н. Толстой ваьча дийнахьа денз 150 шу дизарга

ЛЕВ ТОЛСТОЙЯ ТIЕХХЬАРЕИ ХЬАЛХАРЕИ ДЕШАШ

1910 шера 28 октябре цу хана наха кIезига йовзаш хиннача машиннаькъа станце Астапове саувзаш уллар сийлахь - воккха писатель. Бийсана 12 сахьат доалаш даьлар цун багах тIеххьара дешаш: «Дукха миллионаш ба дунен тIа хало озараш, хIаьта оаш духхьал цхьан Л. Толстойя йоакхо ю...»

1917 шера Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хилар Россе. Миллионаш болча хало озарашей тоIабаь боахкарашей Iаьдали шоай кхела йоакхо елгей шоай бе деллар. Цхьан декрета тIа кердача Iаьдало соцам бир: Россе памятникаш догIа деза Лаьттан берригача сийлахь - боккхача къонгашта, берригача халкъа доттагIашта. Списка тIа эггара хьалха латтар Лев Толстойя цIи.

Революци хилалехьа Россе эггара сийлахь - воккхагIча писатела книжкаш геттара кIезигагIча тиражех дувлар ара: 3000—5000 экземпляр. Цун произведенеш йовзаш кIеззига книжкаш дешараш мара бацар.

«Толстой — художник, — яздора В. И. Ленина 1910 шера, — вовз кхыметтел Россе а геттара кIезигача наха. Цун сийлахь-йоккха произведенеш бокъонца берригнешка а дIакхачийтара къовсам лоаттабе беза миллионаши итташ миллионаши бараша боадо, тIехьабисар, каторгера бар санна бола хала къахьегам, мискал тIалоаттадеча общественни строяна духьала, е еза социалистически переворот». (ПСС, т. 20, оагI. 19).

Советски хана Толстой вайзав эрсий книжкаш дешараштa меттел революци хилалехьа шоай йоазув а ца хиннача Россе дахача халкъашта а. СССР-е цун произведенеш араяьхай 2455-зза ерригa тираж 200 миллион экземпляр а йолаш 98 меттала.

Лев Толстой революционер хиннавац. Цхьабакъда цунах мара аьннадац Ленина «эрсий революце кизга да» из аьнна. Цо иштта аьннад сийлахь - йоккха революционни переворот хилийта эрсий общества вахарера событеши вIашдухьленаши гениальни художника кхолламе гуш хиларах.

Граф Толстой духьала ваьлар ший класса, паччахьалкхенна, казенни киназа. Цхьабакъда, эггара ирагIа йолчей хIалакдечей социальни критика повкъост хинна из, цунца цхьана кхайкарал де волавелар зулама низаца духьале ма е яхаш. Эггара хьаькъалера къовсама средство лерхIар Толстойя вочох массанена а хозаргдолаш дувцари кхы деш хIама а доацаш духхьал мутIахьа ца хилари.

Толстойна хетар тIайоагIача хана саг а адамле а хувцаенна цIенъярга бода никъ индивидуальни духовни балхах, нравственно тоалуча хувцалонех латт аьнна. Цудухьа тIаэцацар политически къовсами революционни гIулакхаши. Цо хержа никъ нийса бацар, амма цо де лийрхIар къайле йоацаш, лакхача уйлан тIара, цIеначa дег тIара дар.

Ленина бакъ йоахар, из граф хилалехьа бокъонца вола мужге литературе воацаш вар. Толстойя кхайкайнр миллионаш болча эрсий ахархой духьале, амма цунца цхьана цо гойтар нийсхой общественни устройствага кхоачадергдола бокъонца йола средстваши йовзаш ца хилара ахархой диканга дог доахаш а ца хилар.

Толстой гIалат вувлар, ХIаьта гIалаташ а дар цун тIехдаьнна доккха хьаькъал долча сага-гIалаташ. Нагахьа санна Iалаьмате боккха гIа а боахаш вода саг кIеззига а бокъонца долча наькъа така тIара ваьлча, дIахо водаш из зIамига дегI долча сагал дуккха а гаьнагIа варгва ше кхача лийрхIача моттига. Цо гIалат даьд, амма гIалаташ дац Толстой вовзийтараш.

Толстойя книжкаш довз хIара культурни сага. «ТIоми машари», «Анна Каренина», «Воскресенье», «Казакаш», «Крейцерова соната», «Иван Ильич кхалхар», «Хьажа-Мурд» — цу произведенеша сий доакхх эрсий литература меттел дерригача дунен культура а. Цудухьа йоах Толстойя цIи эггара сий долашагIа бараштa юкъе а сий долашагIа болча Шекспира, Гете, Бетховена, Микеланджело цIерашца.

Толстой цхьаккха а ца хиннача бесса доккхал доацаш а, ше морг кхы хургвоацаш а ва. Цо цецвоакхх естественни хиларца, ше морг кхы хиланза йолча оамалцей ший произведеней низацей! Цо дувц хьалхарча дешашца, дег тIара хьадоагIача дешаьца. Толстойя книжкаех арадувл бакъдар, дега цIенал. Цо тешаву цхьанне а ца тешавеча бесса.

Толстойя низо цецбоахар книжкаш дешараш меттел дунен тIа цIи хеза бола писателаш а тIехь. Флобер, Чехов, Мопассан, Горький, Цвейг, Роллан, Брехт, Шоу, Хемингуэй — цар массане къоабалбаьб цу гиганта лоархIам. «Тхо, хIанзарча заман писателаш, — яздаьд Анатоль Франса, — цунца нийслургда микроскоп телескопаца санна».

Бакъда, доккхал ца дезар цун девиз хиннай. ХIаьта из дIагойтара цунна хеташ хинначох, аьтта кулг аьрда лергага кхувдаде дезац. Книжкаш халкъа адресах а цо кхетадеш а хила деза, элитана лаьрхIа дагалийца а доацаш.

«Искусство, — чIоагIдора Толстойя, — художника чукъувлараш шеррача публикага дIакхачийтара способ я». Циггара вывод: писатель хила бокъо йолаш ва духхьал цIена уйла йола, шийна бола пайда лехаргбоаца, хIилла йоаца саг. Из ше даим ишта вар, хIаьта ший вахара тIеххьарча деношка усадьбера дIавахар, атто а, дерригa рузкъа а дита а дита, ший вахара сурт ший сакхетама хьисапе хилийтара.

...ТIехь-тIехьагIа дукхагIа шераш юкъеувтт вайнен Лев Толстой ваьхача, цо йийцача заманнеи. ТIехь-тIехьагIа гаьнагIа йоал Толстойя даьхе, вахар цун творчествана йола материал хиннача Россена.

Хургдолчох дувцаш, Толстойя чIоагIдора искусство «лархIа баргба духхьал дагалаттар дувца, нах вошала, цхьоагIонна тIахьеха произведенеш! ХIаьта искусства мах беш, хIанз санна, бIаьхийча наьха къаьстта класс а йоацаш, дерригa халкъ хургда».

Советски наьха доккхал де бокъо я цу тайпара искусство эггара хьалха Лев Толстойя даьхе хьаяь хиларах.

«Художникаш, — йоахар цо, — хургба хIанз санна духхьал дерригача халкъа зIаммигача даькъах хьахержа, наггахьара, йIаьхийча е царна гаргарча классаех нах а боацаш, дерригача халкъах бола, берригa художественни балхаш дулургдола нах. Художественни балхаш де берригача наьха торо хургья».

Цу дешашта йола комментареш фактаех гуллургья, Вай мехка художественни самодеятельноста юкъе ва 15 миллион саг кхийна нахи 10 миллион дешархойи. Халкъа театраш, профессиональничарел дукхагIа да, хIаьта тIадетталуш а латт. Писатель, художник, композитор хилара эшар цаI, духхьал цаI мара дац — талант.

...Дукха ха я Каренини КурагингIари боаца. Хувцаеннай, советски халкъий барт тайнача дезале паргIата ях Хьажа-Мурда тIехье а. ДIаяьннай Анна Каренинай, Катюша Масловай, Безухова, Левина, Нехлюдова вахар телхадаь проблемаш. Каькат а ца ховш хиннача наьха къонгийн мехкарийн бераш космосе ух, институташка хьех, хьаю повесташи, поэмаши.

Ше хиннача бесса висав Толстой. ДIадахача шерашка юхахьежача из кхы а сийлахь - воккхагIа хет. Да а да из иштта — «доккхадар гаьнара ту».

Гаврнил ПЕТРОСЯН, (АПН).

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 июль
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «Зурмачаш, мачаш мо!». 9.25 — А. Розанов. «Эггара лоацагIа йола юкъ». «Вай лоалахой» яхача циклацара телевизионни спектакль. 10.10 — СССР Паччахьалкхен академически доккхача театра хорен оркестрен концерт. 10.45 — «Кинопикъбара клуб». Передача дIахьу Ю. А. Сенкевича. 14.30 — «Ирахе гIолла». Кинопрограмма. 15.00 — «Эрсий мотт». 15.30 — «Музейнкен выставкай залашкеи гIолла». А. С. Пушкина изобразительни музее». Франце живопись. Импрессионистий искусство. 16.00 — Э. Оганесян — симфони. ДIалохс Центральни телевиденен Ерригсоюзни радион йоккхача симфонически оркестро. Дирижер — РСФСР халкъа артист В. Федосеев. 16.35 — «ТIеххьара дюйм». Художественни фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Айехь, хьо. Хьо яхий Iа. Хьайла хьога» яха мультипликационни фильм. 18.25 — Iилман вахар. 18.55 — РСФСР халкъа артиста П. Нечепоренко концерт (балалайка). 19.30 — «РСДРП II съезда 75 шу дизарга». «Мятежная застава» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Дунен чемпион Карпов Анатолий. 22.15 — СССР халкъа артиста И. С. Козловске дIаоала эрсий композиторий романсаш. Чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Мультипликационни фильм. 18.15 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.35 — Нохч - ГIалгIай АССР Конституцех йола беседа. «Нохч-ГIалгIайчене Iилма дегIадар». 18.50 — Киножурнал. 19.00 — «Гаьнаькх а шерех а чакхьовлаш...», «МальгагоргIар» — телеочерк (гIалгIай меттала). 19.20 — «Геттара кхаа тарлу» — Iилман - популярни фильм. 19.30 — «Шоана, хьайнолной!» (нохчий меттала). 20.00 — «Са делал дола наькъахой», Фильм-концерт.

14 июль
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «Тхона хьале, оаха санна хьале, оахачул дикагIа хьале». ГДР передача. 9.50 — «Мятежная застава». Художественни фильм. 11.20 — «Дунен халкъий кхоллам». 14.30 — «Ильичева кха». Документальни фильм. 15.20 — «Халкъий муамаш». 15.35 — Шахматни школа. «Шахматий исторе тIара». ШоллагIа передача. 16.05 — Н. Г. Чернышевский. «Фу де деза?». Ваь 150 шу дизарга. 16.30 — А. Глазунов. 5-гIа квартет. ДIалохс Московски областа филармоне квартета. 17.00 — «Москван москвичаш». 17.30 — Московски дешархоша дIаеша эрсий а советски а поэтий стихаш. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Французски халкъа къаман цIейна — Бастили яьккхача Денна хетаь программа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «КIай бийсаш» яхача искусства фестивальа чакхйоалаш дола концерт. 23.00 — «Иллеш оал Ж. Феррен М. Лафорен. (Франци). Чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Мультипликационни фильм. 18.15 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — РСДРП II съезда 75 шу дизарга. «В. И. Ленина белгалбаьккхача новкъа». (нохчий меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55 — КПСС XXV съезда решенеш — вахаре! «Ах наькъа тIа юха на совнац». 19.25 — «Эстафета». Телевизионни документальни фильм. 19.40 — «Къонал» яха студи. 20.10 — «Кинопикъбара альманах».

РАДИО

13 июль

6.30 — «Бахархошта дукхагIа баьпадаараш» (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Ашараш. 8.25 — Грозненски района «Загорский» колхоза комбайнера Исламов ЛомIаьлийна хетадаь дола музыкальни радиооткрытка. (нохчий меттала). 8.40 — «ЦхьоагIо йолча дезале». Радиовыпуск (нохчий меттала). 9.15 — «Интернационализм — вай вахара закон». Беседа (нохчий меттала). 9.30 — О. Фельцман. «Къона гвардн» яхача спектаклера иллеш (эрсий меттала). 17.00 — Инструментальни ашараш (эрсий меттала). 17.15 — «Агитатор — кхай тIаргча стане» (гIалгIай меттала). 17.30 — «Дега лоIамца» (гIалгIай меттала). 17.50 — «Дисциплина нийса лелар». Корреспонденци (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

14 июль

6.30 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Ашараш. 8.25 — «Советаши вахара» яха радиожурнал (эрсий меттала). 8.45 — Халкъа муамаш (нохчий меттала). 9.15 — «Литейщикий балха вахташ». Грозненски электромеханически заводера репортаж (нохчий меттала). 9.30 — «Доакъар кийчдаь — лаккара темпаш» (нохчий меттала). 9.45 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала). 17.00 — «Алкоголи алкоголизм». Профессора Ю. Крылова беседа (нохчий меттала). 17.15 — «Болхлой вахар». Радиогазета (нохчий меттала). 17.35 — «Поэтически дош а ашараш а» (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.30 — «Сайрийнара Грозный» (горсете гIолла). 18.30 — Ашараш (гIалгIай меттала).

Хоттийсий

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, малхбузехьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи, фегара температура республике 27 — 32, Грозне 28 — 30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 16 — 21, дийнахьа 25 — 30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

УнахцIенон служба

1979 шера 1-ча январе денз цхьанна а советски аптекера эца йиш хургьяц лаьрхIача рецептагIа мара кхыметтел клинически практике шерра яьржа йола корвалол, стрептомицин, сульфадимезин, хлористи кальций санна йола препараташ а тIехьа. Фу бахьан долаш да керда молхай политика ялар?

— Аз-м аргдацар из керда я, — йоах СССР унахцIено лораяра Министерства керда молхай средстваши медицински техникен юкъейоалаяра управлене начальника Эдуард Арменакович Бабаяна. — Дувцар да медикаментех пайда эцара гIулакха бIарг тIалоаттабелга чIоагIдар. Политиках шийх аьлча, Советски Iаьдал латтача дерригача 60 шера из хувцалуш яц, хIаьта молхаш хьаяра, тахкара, арахецара, пайда эцара бола паччахьалкхен тIахьожами потенциально кхерамеча е коачам боллаш эффективни йоацача медикаменташта никъ бехкари чулоацаш а я.

ДукхагIйола молхаш цIаккха а хиннаяц духхьал рецептаех мара дIахецаш: еррига керда препараташ (царех шерра пайда эцара опыт Iоаялца йолча хана); лакха биологически активность йола веществаш: центральни нервни системана Iаткъаш йола молхаш (наб кхетийтараш а йолаш). Наркотически средстваех аьлча, хIаьта уж духхьал серийни номераш а йолаш йолча лаьрхIача бланкаш тIа мара язъяцар. Цхьабакъда хьалха дукхача рецептаех массехказа эца йиш яр молхаш. ТIаккха гучадаьлар: цхьаболча наьха цIагIарча аптекашка дерригача лазараштa йола препараташ Iоаеш хинна хилар. Иштта сага торо хулаш хиннай вIалла лорага ца а водаш ше шийна, гаргарча наха, бовзараштa-безарашта дарба де, молхаш малагIча боарамагIа мела еза, тайп-тайпара состояни хилча цар мел Iоткъам бу, ха тIехьъяьнна я, е яланза я теркал а ца деш.

МОЛХАЙ КЕРДА ПОЛИТИКА

Медицинаца вIалла гIулакх а доацаш болча наха хов мел сиха «къалу», аргда вай, антибиотикаш. Фармакологаш кхоа а бац микроорганизмай хувцаялара лоархIам бе, уж хувцайолийтараш вай воаш да, ца эшшашехьа, цу тIа а цхьаккха а система а йоацаш уж тIа а ийеш. Вай ханарча дунен тIа молхай низах тешар Iалаьмате шера даьржа хиларца дувзаденна, молхаех харцахьа пайда эцарах доала зулам сов доккха хиларах тайп - тайпарча мехкашкара специалисташ гIийртаб из зулам мел доккха да хьажа. Американски тохкамхой унх тайпарча выводага баьхкаб: 1960 шера денз 1970 шерага кхаччалца 15 миллион болча США бахархошта молхаша зулам даьд, цар дага а доацаш беча Iоаткъамо цамогаш бий шерра-шера 30 эзар саг ла.

Ховш да, дилла а бехке бараш пациенташ шоаш бац. Дунен тIарча дуккхача мехкашка хIанз болаш бац молхай средстваш арахецара тIалатташ лерттIа паччахьалкхен тIахьожам. цудухьа аптекашка кхоач шерра реклама яь а, амма цIенхошттарча тохкамех чакхъяланза а йола препараташ. США, масала, рекламага хIара шера цхьа миллиард совгIа доллар дIадохийт. Франце цо дуъ фармацевтически фирмайи компанейи ерригача расходех 25 процент. ХIаьта Iилман тохкамашкеи кийчонашкеи дохийт... 8 процент.

— Вай мехка цу тайпара хьал хила йиш йолаш дац, — белгалдоах Э. А. Бабаяна. — Медикаменташта реклама елга вайцига дийхка да, хIаьта вай бахьан дац ерригача шоай яла езача тохкама этапех чакхъяланза йола препараташ арахеца сихдала а. ХIаьта а, кхьча мехкашкарча специалисташта а санна, вайна хьалхашка а латт молхашца деча дарбан побочни результаташ царча къовсама проблема. Саго ше шийна деча дарбал совгIа уж бувзам болаш хул юкъ-юкъе рецепташ язъяр а башха лоархIаме ца хеташ леладеш хинна хиларца. Къайле йолаш дац, дуккха а пациенташ лорага шоаш яхха молхаш язъяйта гIерташ хилар. ХIаьта нийслу лоро пациента яхар деш а моттигаш. Кхы мел долчул совгIа, уж гIулакхаш бахьан долаш цхьаццайола препараташ ца тоъаш моттигаш хул. Уж арахецара планировани еш, вай терхалдер воашта бокъонца эшаш дар ма-дий, цу е вокха молхай хувцалуш йола мода теркалъе йиш а мичай.

Ше шийна дарба дара торонашта доазув оттадаран моляхаех пайда эцара тактика нийса ца хилар бахьан долаш хулаш йолча ослажненешта еш йола профилактика эффективно чакхъяхаран вай цIаькха а хьежад бахача нахага медикаменташ йохкара системага, молхаш берригача мехка цхьатаррача рецептаех мара дIа ца хецилга чIоагI а деш. Уж йиъ вариант хургья: бераштеи кхийнараштеи; шу даланза долча бераштеи хронически лазарех цамогаш болча унахоштеи (царна молхаш мах боацаш я); тIема инвалидаштеи пенсионерраштеи (молхай маьхах 20 процент доаккх царгара); наркотикаш е царна нийсса лоархIа средстваш эшаш бараштa (наб кхетийтараш, транквилизатораш...). ХIара рецепта тIа хила еза лора ший печати цо болх беча дарбан - профилактически учреждене печати. Нагахьа санна ювцараш наркотикаши кхьйола лакха активни веществаши яле, бехктокхам иштта отделене заведующена а тIаотт, хIана аьлча цо кулг ца яздича рецепт бокъонца лархIац. Хьалха из положени наркотикашка кхоачашъяр, хIаьта тхо тайшар цо харцахьарча гIулакхех тешшаме лорадеш хиларах.

Наркотикашта къаьстта тIахьожам оттабар СССР практически наркоманаш ца хилара бахьанех цаI да.

США, духхьал Нью-Порке, духхьал героиноманаш хIара шера 7—9 эзар саг оттаву учете. Советски Союзе 1930 шера денз цхьаккха а моттиг хиннаяц героина тIакхувш вола саг гучаваьйна. ЦIаккха а хиннабац ЛСД-на тIакхувраш. Дуккха шераш да кокаинаманашта регистраци ца ю а. Наркомани дегIаух тайп-тайпарча бахьанех, эггара хьалха социальничарех. Цхьабакъда из даржара бахьан бахача наьха наркотикашта тIакхача торо хилар да.

1 июле денз, — дIахо дувц А. Бабаяна, — ерригача молхашта йола рецепташ аптекашка юсаргья, вешта аьлча цкъа пайда эца йиш я царех. СССР унахцIено лораяра министра лаьрхIа приказах оттабаь ба препараташ йохкара эггара лакхара боарам. Нагахьа санна унахочоа цунах кхоачам бецe, лоро цхьатарра массехк рецепт язъю. Хоадаяь я царех пайда эца йиш йола ха а. Эггара тIехйола ха 2 бутт, амма дукхагIъяраш 10 денна лаьрхIа я.

Рецепташ телара системана реформа яр бахьан долаш, бакъда, цамогаш барий каст-каста аха безаргба молхай даькъе лораца консультаци е. Цхьабакъда дарбан - профилактически учрежденешка ю визиташ, хетаргахьа, башха совъяргьяц; тахан а хIара вай мехка ваха саг юкъера лаьрхIача, бетта цкъазза вода лорага.

Со тийша ва, — аьлар ше йисте воалаш Э. А. Бабаяна, — медикаментех пайда ийбара бола тIахьожам чIоагIбаро молхай побочни Iоткъам кIезигбергхиларах. Цул совгIа, рецепташта унификаци яро (мича, хьан, маца, малагIча бахьанагIа уж язъяьй харо) торо хулийтаргья молхай дарба доагIача бесса дий хьожаш анализ яра лоархIамаш деча техника машинех пайда эца.

Элеонора ГОРБУНОВА. (АПН).

ФЕ ХИЛА

Массаза санна чIоагIа саготo кхоачаш гIулакх да нах лоза а беш тIонаькъашка транспорто деш дола хьовзамаш. Яьча анализо хьахьокх наькъашка мел хула хьовзамаш хулаш да духхьал наькъал дехьа-сехьа вала бокъо ца луча гIолла моллагIвар дехьа-сехьа вала воларах, цIе сигнал йоллашехьа а наькъаш хедача гIолла тIехьавала воларах. Дуккхачар наькъашка лелача хана кхерамзле хилийтар санна дола гIулакхаш лоадам боацаш лоархIаш да. Уж бокъонаш телхаераш гIашлой ба, уж санна бараш массанахьа а болаш ба, хетаргахьа, цар кхетадац, мичча бесса баьнна а уж гIалат баьлча шоаш я кхеметтел гонахьара бараш а боабеш дола хьал цар оттаделга.

Из санна дола гIулакх нийсделар Балтийски улицагIа дуккханешта бIарга а гуш. Кхойтта шу даьнна Выгореи бархI шу даьнна Шипулин Сашеи цхьаккха хIама теркалдеш боацаш а лоралуш боацаш а велосипедаш хехкаш лелар. Массехк минута ялалехьа хатар хилар. Водитела фуийагIа дича а царна автомашина тIа ца кхеташ йисанзар. Цо къаьгга хьахьокх дIахо цох хургдолчун уйла а ца еш дукхача даьша-ноаноша берашта велосипедаш нийсш хилари из гIулакх чIоагIа гIайгIа кхоачаш чакхдоалилгеи. Цхьа кIира совгIа ха я «Велосипед» яха операци вай республике дIайолаяь. Велосипедисташка, къаьстта берашка, наькъашка лелара бокъонаш телха ца яйтара дIадоладаь гIулакх да из, хIана аьлча правилашка аьнна да 14 шерал чухьнахьа ха йолча берий велосипедаш лехка бокъо яц аьнна.

ДIадахача кIирагIа республикерча наькъашка 55 авари хиннай, ялх саг веннав, 30 сага човпаш хиннай.

Нохч-ГIалгIай АССР МВД ГАИ.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела—3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00284. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 5255.